№ 137 ՉՐԵՔՇԱԲԹԻ, 26 ՅՈՒՆԻՍԻ

1912
ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՉՐԵՔՇԱԲԹԻ, 26 ՅՈՒՆԻՍԻ № 137

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆօն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամենելզում
Ցայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպեկ.
Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՄՇԱԿ
ՔԱՌԱՍՈՒՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ".
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".

ՅՈՒԼԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 6 ՌՈՒԲ.

Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ. ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ եւ 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ.

Ցայտարարութիւնների համար պէտք վճարել. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К°, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Վիլնօյում՝ Большая, 38, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

„ՄՇԱԿԻ" ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԻ ԿՈՂՄԻՑ

Խնդրվում է այն բաժանորդներին, որոնք վճարել են տարեկան բաժանորդավճարի կէս մասը, ուղարկել նաեւ երկրորդ մասնավճար 5 րուբլին, որովհետեւ թերթի առաքման գործում յուլիսի 1-ից ընդհատում տեղի չունենայ:

Վարվառէ Միքայէլեան Սուզանաճեանը ցաւօք սրտի յայտնում է իր ազգականներին և բարեկամներին իր թանգագին և անմոռանալի ամուսնու

Միքայէլ Տ.-Յարութիւնեան ՍՈՒԶԱՆԱՃԵԱՆԻ

մահը: Յուղարկաւորութիւնը տեղի կունենայ այսօր, առաւօտեան ժամը 10-ին, իր բնակարանից (Կախետինսկայա փողոց, № 24) դէպի ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին (նոյն փողոցի վրա): Թաղումը տեղի կունենայ Խօջիվանքի գերեզմանատանը:
470. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԸ

սրանով յայտնում է ի տեղեկութիւն քաղաքային անշարժ կալքերից պետական հարկ վճարող անձերի, որ հարկի առաջին մասնավճարի ժամանակամիջոցը լրանում է առաջիկայ յուլիսի 1-ին. այդ ժամանակամիջոցից յետոյ, համաձայն 1910 թ. յունիսի 6-ի կանոնագր. 52-րդ յօդուածի, հարկի առաջին մասնավճարը համարվում է ապառիկ և, որպէս այդպիսին, կը պահանջվի ստիպողական միջոցով՝ համաձայն նոյն կանոնագր. 54—60-րդ յօդ., հաշուելով ամսական 1% յաւելումի: Դրամը պէտք է մտցնել տեղական պետական գանձարանը՝ հանդերձ հարկային ծանուցագրով կամ թէ յայտարարութեամբ:
(առ.) (օ.մ.) 460. 3—2

ՋԳՐԱՇԷՆԻ Ս. ԱՒԵՏԵԱՑ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ-ԾԽԱԿԱՆ ԵՐԿՍԵՌ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ համար հարկաւոր է ՈՒՍԱՑ. ՎԱՐԺՈՒՀԻ կամ ՈՒՍԱՑ. ՈՒՍՈՒՑԻՉ շաբաթական 18 դասով, դասագինը 30-ական րուբլի և տարեկան 200 րուբլի աւագութեան համար:
Հարկաւոր են նոյնպէս ուս.-ուսուցչուհիներ բոլոր առարկաների համար:
Ցանկացողները կարող են դիմել հոգաբարձութեանս մինչև յունիսի 30-ը:
Հոգաբարձութիւն
(ե.) առ. 462. 2—2

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ
(ОБОИ)
ԵՂԲ. ՏԱՐՆՈՊՈԼ
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ
Բաժանմունքը Թիֆլիսում, Գոլ. պր. 21, տուն Արտիստական Ընկ., տելեֆօն № 355.
Պահեստումս միշտ կան մեծ քանակութեամբ ընտիր պաստառներ ամենավերջին ոճով,
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ԻՍԿԱԿԱՆ ԳՆԵՐՈՎ
8 կոպ. սկսած մինչև 6 ր. իւրաքանչիւր րուլօն: Ունի պահեստներ Ռուսաստանի գլխաւոր քաղաքներում:
ՆՄՈՒՇՆԵՐԸ ՈՒՂԱՐԿՎՈՒՄ ԵՆ ՁՐԻ:
(ե.ու.) առ. 154. 50—31

ԿԱՅՍՐՆԵՐԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
23 և 24 յունիսի

Բալտիական նաւահանգիստ.—(Անթել հեռագրով). «Հօհէնցոլլէրնի» վրա կայացաւ 85-րդ Վըբորգեան գնդի օֆիցերների ընդունելութիւն. Գնդի հրամանատարը գերմանական կայսրին ներկայացրեց առանձին-առանձին բոլոր օֆիցերներին, որոնց հիւրասիրութիւն ցոյց տրվեց: Կայսրը խօսակցեց իր հիւրերի հետ:

Կանցլէր Բէտման-Հօլվէգ, ստատս-սեկրէտար Կոկօվցեվ և հօֆմէյստէր Սազօնով մեկնեցին Պետերբուրգ:

Պալատի մինիստրի հեռագիրը. «Յունիսի 22-ին, երեկ. ժամը 8-ին «Հօհէնցոլլէրնի» վրա կայացաւ պաշտօնական ճաշ, որին ներկայ էին Նոցին Մեծութիւններ Կայսրը, Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորովնան Մեծ Իշխանուհիների հետ, Մեծ Իշխան Նիկոլայ Նիկոլայեվիչը, մինիստրների խորհրդի նախագահը, պալատի, արտաքին գործերի, ծովային, զինւորական մինիստրները և շքախմբի անձինք: Ճաշից յետոյ «Հօհէնցոլլէրնի» վրա ցոյց տրվեցին կինեմատօգրաֆով պատկերներ և ժամը 11-ին երեկոյեան Նոցին Մեծութիւնները Օգոստափառ Զաւակների հետ վերադարձան «Շտանդարտ»:

Ժամը 12-ից քառորդ անց «Շտանդարտի» վրա կայացաւ Բարձրագոյն նախաճաշ, որից յետոյ Վիլհէլմ կայսրը և պրինց Ադալբէրդ սրտագին հրաժեշտ առին Նոցին Մեծութիւններին և Օգոստափառ Ընտանիքին և գերմանական քայլերթի նուագածութեամբ մեկնեցին «Հօհէնցոլլէրն» զրահանաւը:

Ցետոյ ժամը 2 և կէսին «Հօհէնցոլլէրնը» խարիսխը վերցրեց և «Մօլտկէի» ուղեկցութեամբ ճանապարհվեց. Ռուսաց նաւերը կանգնած էին շարքերով, որոնց նաւաստիները բացագանչում էին «ուրա»:

—

Բալտիական նաւահանգիստ.—Պաշտօնական: Պալատի մինիստրի հեռագիրը. «Կիրակի, յունիսի 24-ին Կայսերական «Շտանդարտի» վրա մատուցվեց պատարագ, որին ներկայ էին Նոցին Մեծութիւնները Օգոստափառ Զաւակների հետ, Պալատի մինիստրը և այլ պաշտօնեաներ: Պատարագից յետոյ Թագաւոր Կայսրը Գահաժառանգ Արքայազնի հետ անցաւ նաւաստիների առաջից, որից յետոյ եղաւ Բարձրագոյն նախաճաշ:

—

Պետերբուրգ.—(Պաշտօնական հաղորդագրութիւն): Թագաւոր Կայսրի տեսակցութիւնը գերմանական կայսրի հետ կրում էր առանձնապէս սրտագին բնաւորութիւն և հանդիսացաւ երկու կայսրներին միացնող վաղեմի բարեկամական յարաբերութիւնների նոր ապացոյց: Այդ առիթով տեղի ունեցած մտքերի փոխանակութիւնը՝ Նոցին Մեծութիւններին ուղեկցող պետական անձանց միջև՝ հնարաւորութիւն տուեց աւելորդ մի անգամ եւս ընդգծել, որ հաստատ մտադրութիւն կայ պահպանել երկու երկիրների միջև տիրող դարաւոր աւանդութիւնները: Բոլոր հերթական հարցերի քաղաքական բացատրութիւնները երկու կողմերին այն համոզման բերին, թէ փոխադարձ վստահութեան վրա հիմնված երկուստեք շփումը էական նշանակութիւն ունի ինչպէս երկու պետութիւնների շահերի, այնպէս և հանուր խաղաղութեան համար: Ընդ սմին խօսք չեղաւ ոչ որեւէ նոր համաձայնութիւն կապելու մասին, որովհետև ներկայ հանգամանքները առիթ չեն տալիս դրա, ոչ էլ եւրոպական պետութիւնների փոխադարձ յարաբերութիւնների փոփոխութեան մասին, քանի որ գոյութիւն ունեցող խմբակցութիւնների օգուտը խաղաղութեան և հաւասարակշռութեան պահպանման տեսակէտից արդէն ապացուցված է: Այդպիսով Բալտիական նաւատորմում տեղի ունեցած տեսակցութիւնը կարող է իրաւացի կերպով ողջունվել ամենայրեք գոհունակութեամբ, որովհետև հաստատելով Ռուսաստանի և Գերմանիայի մշտական կայուն բարեկամութիւնը՝ նա միևնոյն ժամանակ պերճախօս արտայայտութիւն է ծառայում այն խաղաղասիրութեան, որով հաւասարապէս ներշնչված է երկու պետութիւնների քաղաքականութիւնը:

Բալտիական նաւահանգստից եկան մինիստրների խորհրդի նախագահը, ծովային, արտաքին գործերի մինիստրները, գերմանական կանցլէրը և գերմանական դեսպանը:

Գերմանական դեսպանի մօտ կայացաւ հացկերոյթ, որին ներկայ էին գերմանական կանցլէրը, արտաքին գործերի և լուսաւորութեան մինիստրները, արտաքին գործերի մինիստրի օգնականը, Բեռլինում նշանակված դեսպանը, դեսպանատան պաշտօնեաները:

—

Սվինէմիւնդէ.—Ցերեկով եկաւ «Հօհէնցոլլէրն» զրահանաւը. Երեկոյեան կայսրը մեկնում է Վիլդպարկ:

—

Պարիզ.—«Տամպը» կարծում է, որ Միապետների տեսակցութեան մասին պաշտօնական հաղորդագրութիւնը միանգամայն համապատասխան է արդի քաղաքականութեան ընդհանուր ոգուն, որ ձգտում է պահպանել քաղաքական հաւասարակշռութիւնը:

—

Բեռլին.—«Նորդ. Ալգ. Ցայտունգը» ասում է. «Կայսրների տեսակցութիւնը ինքնին երկու երկիրների ցանկութեան ամրապնդումն է՝ սերտ միութիւն պահպանելու Ռուսաստանի և Գերմանիայի միջև կարևոր հարցերում խաղաղութիւնը պահպանելու մտքով»:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
23 և 24 յունիսի

Պետերբուրգ.—Պաշտօնական: Անուանական Բարձրագոյն հրաման Սենատին. «Հիմնական պետական օրէնքների 99-րդ յօդուածի հիման վրա հրամայում ենք Պետական Խորհրդի զբաղմունքները ընդհատել յունիսի 25-ին եւ վերսկսել 1912 թ. նոյեմբերի 1-ին. Կառավարիչ Սենատը չի յապաղի պատշաճ տնօրէնութիւնը անելու»:

Իսկականի վրա Նորին Կայսերական սեփական ձեռքով ստորագրված է «ՆԻԿՈԼԱՅ»:

«Շտանդարտ», զրահանաւ, Բալտիական նաւատորմի վրա, 22 յունիսի 1912 թիւ:
Ծըզեց մինիստրների խորհրդի նախագահ՝ ստատս-սեկրետար Կոկովցեվ:

—

Պետերբուրգ.—Մոսկվա մեկնեց Սկոբելեվի արձանի բացմանը ներկայ լինելու համար Մեծ Իշխան Միխայիլ Ալէքսանդրովիչը:

—

Մոսկվա.—Հանդէսով բացվեց Սկոբելեվի արձանը: Ժամը 12½-ին եկաւ Մեծ Իշխան Միխայիլ Ալէքսանդրովիչը: Վարագոյրը իջեցնելուց յետոյ զօրքերը պատիւ տուին: Միտրոպոլիտը օծեց արձանը օրհնած ջրով: Մեծ Իշխանը ի պատիւ Կայսրի խօսք ասաց, որ ընդունվեց բուռն ուրայով և ազգային օրհներգով:

—

Պետերբուրգ.—Մինչև յուլիսի 28-ը արձակուրդով մեկնեց զինւորական մինիստրը, յանձնելով կառավարութիւնը իր օգնականին:

—

Բօղայբօ.—Սենատոր Մանուխինը անձամբ հարցուփորձի ենթարկեց Լէնայի ընկերակցութեան հանքերի բոլոր բանուորների ընտրեալներին, շրջեց բանուորների կացարանները, հիւանդանոցները, դպրոցները և 11 հանքերի այլ շինութիւնները: Մանուխինը հարցաքննել է աւելի քան 400 մարդու:

—

Թաւրիզ.—Ահար մտաւ ռուսաց զօրամաս գնդապետ Տօլմաչէվի հրամանատարութեան ներքոյ:

—

Թաւրիզ.—Շուջա-ուդ-Դօվլէն խիստ միջոցներ է ձեռք առնում ճնշելու վրդովող տարրերի գործունէութիւնը, որոնք փորձում են օգտվել Սիփէհդարի գալուստից անկարգութիւններ անելու համար: Այսօր Շուջայի հրամանով հրապարակով կախվեց յայտնի ֆէդայի Մամին:

—

Մադրիդ.—Պալատի նստաշրջանը ընդհատվեց:

—

Վիեննա.—Պալատի նստաշրջանը վերջացաւ:

—

Լիսաբօն.—Բրագա շրջանի գիւղերում միապետականները անկարգութիւններ առաջ բերին. Ճնշելու համար ուղարկվեցին զօրքեր: Անկարգութիւնները ճնշվեցին մինչև զօրքերի գալուստը: Տեղի ունեցան շատ ձերբակալութիւններ:

—

Լատրօբ (Պէնսիլվանիա).—Լագօնիէի մօտերը տեղի ունեցաւ գնացքների ընդհարում. սպանվեցին 21, վիրաւորվեցին 30 մարդ:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
23 և 24 յունիսի

Կ. Պոլիս.—Սենատն իր պատասխանատուութիւնը թուլացնելու համար քաղաքականութեամբ զբաղվող զինուորականների համար պատիժ որոշող օրինագիծը յանձնեց մասնաժողովի:

Պաշտօնապէս հերքվում են մինիստրական ճգնաժամի մասին տարածված յամառ լուրերը:

—

Միտրովիցա.—Առնաուտները պարտութիւն կրելուց յետոյ փորձեցին ներս խուժել Միտրովիցա, բայց յետ մղվեցին: Թուրքերը կորցրին 100 մարդ:

Իփէկ-Միտրովիցա հեռագիրը չէ գործում, պօստը չէ երթևեկում:

—

Հռոմ.—«Տրիբունայի» մէջ տպված է զսպված մի առաջնորդող, որ ասում է. «Լաւ կը լինէր, եթէ միապետների տեսակցութիւնը օգուտ բերէ նաև Իտալիային. սակայն դա պէտք է լինի նրա հաշիւներից դուրս: Իտալիան պէտք է ցոյց տայ, որ նա պատասխանատուութիւն է վերցնում իր գործողութիւնների համար և պատրաստ է բաց ճակատով հանդէս գալ պատմութեան առաջ»:

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

Կ. Պոլիս, 13 յունիս

Իթթիհադական օրգան «Հակկի» խմբագրապետ Սիւլէյման Նազիֆ-բէյ, ներշնչուելով Գէորգ Ե. Վեհափառ Կաթողիկոսի՝ «Նովօէ Վրէմիայի» խմբագրին ըրած յայտարարութիւններէն, գրած էր խմբագրական մը, որ այս շաբթու գլխաւոր խօսակցութեան առարկայ եղաւ հասարակութեան մէջ իր շատ յատկանշական բովանդակութեան համար: «Հակկի» խմբագրապետը կուզէ աւոեր դեր մը կատարել քանի քանսարութիւններ ընելով և հայ տարրին զայն ներկայացնելով դժգոհ՝ ռուս կառավարութենէն, և կուզէ կասկածի տակ թողուլ ընդհանուր կերպով հայոց ամենամեծ համակրութիւնն ու սէրը դէպի Ռուսաստան և մասնաւորապէս վտանգել Ռուսիոյ հայերուն դիրքը՝ զանոնք կասկածելի և անհաւատարիմ ճանչցնելով ռուս կառավարութեան:

Սակայն անշուշտ Ռօմանօֆներու կայսերական դիւանին մէջ չեն կորսուած խալամական լուծին տակ հեծող հայութեան ողբագին ու սրտառուչ աղաղակները և խընդրանքները առ Պետրոս Ա., Պօղոս Ա., Կատարինէ և այլն, երբ պեա ռուս քրիստոնեայ մեծ ազգութեան իրենց օգնութեան հասնելու և դժբաղդ դրութենէ փրկելու համար:

Ռուսիա առակուն շատ հեռու էր նոյն իսկ Կասպից ծովու շրջանակէն, երբ հայք իրենց հաւատարմութիւնը յայտնեցին Պարսկաստանի ամենէն խուլ և հեռաւոր անկիւնէն:

Հայոց բնական պաշտպանը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ Ռուսիա էր, քանի որ այդ պետութիւնն էր, որ կազատէր բոլոր ճնշուած ու ընկճուած քրիստոնեայ ժողովուրդները:

Ռուսիոյ աւանդական այս քաղաքականութիւնը որչափ ալ պահ մը Լօբանօֆներու ազդեցութեամբ ժողուած ըլլայ, դարձեալ անխուսափելի է որ Ռուսիա դառնայ դէպի իր աւանդութիւնները և պատմական դերը, որ իրեն ճակատագրուած է կատարել Արեւելքի մէջ, քրիստոնէական քաղաքակրթութիւնը վերականգնելու գործին մէջ:

Հայերը իբր միակ փրկարար ոյժը իրենց ամբողջ ակնարկները յառած են դէպի Ռուսիա—ինչպէս Գէորգ Ե. յայտնած է—ոչ թէ վերջերս, այլ 200 տարիներէ ի վեր, և ասիկա հայոց համար աւանդական քաղաքականութիւն մըն է:

Հայք ալ պահ մը շեղեցան իրենց աւանդական քաղաքականութենէն և Ռուսիայէն դուրս փնտռեցին ոյժեր իրենց փրկութեան աջակից, սակայն յետոյ զգացին իրենց սխալը և դարձան կրկին դէպի Ռուսիա:

Ռուսիա, բազմաչարչար հայութեան միակ անքոյթ ապաստանն է:

Հայը հոն դիւրակեցիկ է, հաւատք ունի արդարութեան վրայ, երկիւղ չունի ոեւէ սպառնալիքի և ապահով է թէ իր կեանքին, թէ պատիւին և թէ ինչքին համար:

Միակ երկիրը, ուր հայը համեմատաբար վայելած է հանգստութիւն, Ռուսիան է. և ոչ մէկ հայ ասիկա չի կրնար մոռնալ, եթէ իր ազգին բարելաւման նախանձախնդիր է:

Այս պայմաններուն մէջ Սիւլէյման Նազիֆ ի զուր կը ճգնի հայերուն ատելի ցոյց տալ Ռուսիան, անիշխանութեան մէջ պատահած խաանակութիւնները պարբուակ ցոյց տալով դժգոհութեան մը, որ իբր թէ գոյութիւն ունի հայոց մէջ:

Սակայն Սիւլէյման Նազիֆ որքան շուտ կը մոռնայ այն զարհուրելի ջարդերը, զորս Թիւրք կառավարութիւնը կազմակերպեց:

Որքան շուտ կը մոռնայ Կիլիկիոյ ահռելի ջարդերը, որոնք նոյն իսկ սահմանադրական շրջանի մէջ կառավարական պաշտօնէութիւնը և Թիւրքիոյ մէջ սահմանադրութիւնը հաստատող Իթթիհադը կազմակերպած էին:

Թիւրքիոյ հայերը միայն այն ատեն կըրնան Թիւրքիոյ գոյութիւնը պահպանութեան բաղձալ, եթէ անիկա իրապէս սահմանադրութիւնը գործադրէ և հայոց ազատ բարգաւաճումը ապահովէ՝ փոխանակ հայերը հալածելու և տառապեցնելու:

Ասիկա երազ մըն է. և որքան որ այդ անուրջը իրականութիւն ըլլալէ կը հեռանայ, Սիւլէյման Նազիֆ ապահով կրնայ ըլլալ թէ այնքան ալ հայոց սիրտը կը հեռանայ ու կը բաժնուի իրենցմէ և իբր միակ յոյս ու միակ ապաւէն օրէ օր աւելի սերտիւ կը յարի Ռուսիոյ:

***

Այս զգացումները կրող Թիւրքահայ մըտքին արտայայտիչ հայ մամուլին մէջ բնական է թէ Սիւլէյման Նազիֆի յայտարարութիւնները ողջունուեցան դժգոհութեամբ:

«Բիւզանդիոն», որուն «Ռուսիոյ հետ գէշ մարդ չըլլանք» խորագրով առաջնորդողը և միտինգներու խնդրին մէջ բռնած դերը ծանօթ են, առաջին անգամ հայերէնի թարգմանեց «Հակկի» այս յօդուածը:

Միւս թերթերն ալ իր օրինակին հետեւեցան կցելով զգուշաւոր բառերով դիտողութիւններ, որոնք կարդարացնէին Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսին յայտարարութիւնները:

Այս ընդհանուր ներքաղաքական [illegible] մէջ միայն «Ազատամարտը» կը մնայ [illegible] կողմ՝ [illegible]

[illegible]

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՊԱՏՐՈՒՄԸ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Թիւրքահայերը ազգ. ժողովը յունիսի 15-ին Կ. Պոլսում նիստ է գումարել նախագահութեամբ Հմայեակ աբեղ. Դիմաքսեանի և ատենապետութեամբ Գաբրիէլ Նորատունկեանի։ Նիստի զբաղման առարկաներն են եղել՝ նախ մի քանի երեսփոխանների ներկայացրած հրաժարականի հարցը, ներքին կանոնագրի փոփոխութեան խնդիրը, բումբնագրատակ հանգուցեալ Եօանէսքուի կտակի խնդիրը, ապա և Երուսաղէմի պատրիարքական ընտրութեան հարցը, որի նկարագրութիւնը ստորև առաջ ենք բերում, քաղելով «Բիւզանդիոնից»։

Մինըդատ էֆ. Հայկազն.—Երէցեան Ս.-ի համար խորհրդարանական յանձնաժողով չի կրնար ընտրուիլ։ Երեսփոխան չէ Երէցեան. եթէ ունէք անհատի համար խորհրդարանական յանձնաժողով կազմուի, վաղն ալ պէտք է Թաղականի, անտեսի, ժամկոչի համար ընտրէք. ունէ որոշում որ այս ժողովէն տրուած է, կրնայ փոխուիլ երեք ամիս վերջ. ես հակառակ եմ Երէցեան ս.-ի համար խորհրդարանական յանձնաժողովի ընտրութեան, մանաւանդ որ անիկա դատապարտուած է այս ժողովէն 1909-ին։

Սմբատ էֆ. Բիւրատ կարծիք յայտնեց, որ Երէցեան ս.-ի քննութիւնը վերջանալէ վերջ կատարուի պատրիարքական ընտրութիւնը, որովհետև կրնալ ըլլալ, որ անպարտ ելլայ և ան ալ հաւանական ընտրելիներէն մին դառնայ։ Արամեանց էֆ. ալ համամիտ գտնուեցաւ.

Սարգիս էֆ. Խամէրեան.— Խորհրդարանական յանձնաժողով մը ընտրելու մասին ոչ ոք արգիլք կըլլայ, բայց անպատճառ Երէցեանի գործին վերջանալուն սպասելու ալ պատճառ չկայ։ Երէցեանի համար՝ պատրիարք ընտրուիլը միտքէ անցնիլն իսկ յանցանք է։ Սնտուկին բանալիները քովն են։ Պատրիարքական ընտրութիւնն Երէցեանի անձին հետ առնչութիւն չունի. մէկը Հալէպ, միւսը՝ Շամ....։

Այս միջոցին դոքտ. Թիւլեան ջղագրգիռ շարժումով մը ոտքի ցատկեց և «Սուտ կը խօսիս կոր» պոռաց։ Ժողովականները սարսափեցին, որ խօսքը ետ առնէ. անիկա յամառեցաւ. ատենապետը արձանագրութեամբ ի կարգ հրաւիրեց։

Խամէրեան էֆ.-ի Երէցեան ս.-ի վրայ խօսած պահուն Հայկազն էֆ. ընդմիջելով ըսաւ. «Արդէն ստմ. հպատակ ալ չէ»։

Վահան էֆ. Թէքէեան նախ Երէցեան և հակաերէցեան հոսանքներ գոյութիւն ունենալը գիտելէ ետք՝ ըսաւ որ գիտողութիւն կըլլայ, թէ ինչու օրակարգը շրջեր է և Երէցեան ս.-ի քննիչ յանձնաժողովին ընտրութիւնը երկրորդ խնդիր եղեր է. «Ես համամիտ եմ, որ օրակարգը պէտք էր շրջել և առաջնութիւն տալ պատրիարքական ընտրութեան։ Երուսաղէմի մէջ շատ աւելի կենսական շահեր կան, ազգին ամբողջութեան վերաբերեալ շահեր, քան թէ անհատի մը՝ Երէցեանի շահերը, անձնական պատիւը, որքան ալ նուիրական ըլլայ անիկա։ Ո՛չ երէցեանական եմ, ո՛չ հակաերէցեան, ո՛չ օրմանեանական, ո՛չ հակաօրմանեան, բայց կը հարցնեմ, թէ երկու անգամ Պոլսոյ պատրիարք ընտրեցիք, մինչդեռ չորս տարիէ ի վեր ամբաստանեալ վիճակի մէջ կը պահէք Օրմանեան ս.-ը. ինչու Օրմանեան ս.-ի խնդիրը վերջացնելու հոգ չտարիք և հիմա Երէցեան եպ.-ի համար պայման կը դնէք անոր դէմ եղած ամբաստանութեանց քննութեան սպասել»։ (Ծափեր, բրաւօ)։

Ատենադպիր Երուանդ էֆ. Պէյազճեան զարմանք յայտնեց, որ Երէցեան ս.-ի քննիչ յանձնաժողովին ընտրութիւնը յետաձգել կուզուի։ Հայ մըն է, զոր արդարութեան դէմ է ամբաստանուած պահել։

Հայկազն էֆ.—Անտօն Կէօչէ-օղլուն ալ հայ էր։

Ձայն մը.—Վահրիճ վարդապետն ալ հայ էր, Թիւլեան էֆ., Պէյազճեան էֆ.։

Երուանդ էֆ. Պէյազճեան ձայնը հետզհետէ բարձրացնելով՝ ըսաւ, թէ նախընթաց նիստի մը մէջ, երբ 13 երեսփոխան գրաւոր առաջարկեցին, որ Խամէրեան էֆ. եթէ ժուրնալ մը գիտէ երևան հանէ, ապա թէ ոչ զրպարտիչ է, Խամէրեան էֆ. ցարդ չբերաւ։

Խամէրեան էֆ. (զայրացած).—Զրպարտիչը դուն ես, էղէբսիզ։

Անհաւելի ժխոր մը ծագեցաւ. «Խօսքդ ետ առ», «ան թող առաջ ետ առնէ» կը պոռային ամէն կողմէ. երեսփոխաններն ոտքի ելած էին, և լճացած, աթոռուն վրայ գամուած երեսփոխաններ անգամ (անգամ 13-ը) անսովոր ոգևորութեամբ ու կիրքով կը վիճէին, կը փրփրէին։

Ալ երևակայեցէք որ խաղաղարարի դերը կը կատարէին նոյնիսկ անոնք, որ... ամէն նիստէ վերջ իրենք հերոսը կը դառնան օրուան ծայրայեղութեան։ Պահ մը լռութիւն կարելի եղաւ ձեռք բերել, հանդարտեցնելով երկու կողմը, և հրաւիրուեցան ետ առնել իրենց նախատինքները։ Պէյազճեան էֆ. ըսաւ թէ ինք «զրպարտիչ» չէր ըսած Խամէրեան էֆ.-ին, այլ յիշած էր նախընթաց նիստի մը մէջ 13 երեսփոխաններու առաջարկին անպատասխանի մնալը։ Պէյազճեան էֆ. կը սխալէր։ Այդ նիստին Երէցեան ս.-ի անձնական խնդիրը չէր յուզուած, այլ միաբաններու, և ճիշդ այդ նիստին Պէյազճեան էֆ.-ի հրաւէրին վրայ էր որ Խամէրեան էֆ. ակնարկեց ժուրնալի մը, տրուած միաբաններու կողմէ, որուն վրայ խորին լռութիւն մը տիրեց ժողովին մէջ. այս անցքերը այդ նիստին նկարագրութեան մէջ մանրամասն պատմած ենք արդէն։ Խամէրեան էֆ. երէկ ալ յիշեցուց այս միջադէպը, զոր կերևայ մոռցեր էր Պէյազճեան էֆ.-ն և աւելի հանդիսաւոր վաւերացում մի տալու համար իր ակնարկած ժուրնալին հարազատութեանը, երէկ բերաւ յանձնեց դիւանին՝ ժողովուրդին ու ժողովականներուն բուռն ու երկարատև ծափահարութեանը և «բրավօ՛»-ներուն մէջ։

Դարձեալ անկարգութիւն, խռովութիւն հանելու սկսան այս 13 աշխարհական «միաբանները». և պահ մը իրարու վրայ յարձակեցան Հայկազն, Ճանկիւլեան, դոքտոր Թիւլեան, Խամէրեան, Պէյազճեան էֆ.-ները։ Իսկ վիրար նախատողներուն, հայհոյողներուն թիւը կարելի չէր ճշդել։ Վայրկեան մը այնքան զայրացուցիչ ու զզուելի դարձաւ այս վիճակը, որ ժողովուրդը փորձուեցաւ ներս խուժելու։ Եւ որովհետև Եդնիկ վրդ. Պապաեանն ալ սարէն ձորէն իր քարոզը սկսած էր, որ ընդհատեց ժողովը, ներկաներէն մին ազդարարեց իրեն, որ փոխանակ այս երիտասարդ կեանքը Պերայի բարձունքը փճանալու, երթայ գաւառ, ուր ժողովուրդը հովիւ չունի, կարօտ է հոգևոր մխիթարութեան ու սփոփանքի։ Ատենապետ էֆ.-ն ստիպուած փակեց նիստը։

Գլուխները տաքցած պահուն՝ դոքտ. Թիւլեանի և Պէյազճեան էֆ.-ի կողմէ շատ անիրաւ բացագանչութիւն մը եղաւ դիւանին դէմ, թէ կողմնակալութիւն կընէ։ Այս բացագանչութիւնը բուռն զայրոյթ յառաջ բերաւ երեսփոխաններուն մէջ, որոնք դէպի դիւան յառաջանալով պահանջեցին, որ դոքտ. Թիւլեան և Ե. Պէյազճեան էֆ.-ներն ետ առնեն իրենց խօսքը, և յայտարարեցին թէ դիւանը անկողմնակալ կը գտնուի, ժողովին որոշման ենթարկելով օրակարգը շրջելու պարագան։ Եթէ դիւանին մէջ կողմնակալ անձ մը կայ, այն ալ տեսնուեցաւ երէկ թէ ատենադպիր Պէյազճեան էֆ.-ն է, որ այնքան ոգևորութեամբ և անձնուրացութեամբ կը պաշտպանէր Երէցեանի դատը, դիւանէն ալ հեռանալով։ Պէյազճեան յայտնեց, թէ ինք պիտի հրաժարի դիւանէն. կը սպասենք, որ իր խոստումը յարգէ, որովհետև նախ իր պահանջած անկողմնակալութեանէն զուրկ է և յետոյ կեդրոնի կուսակցութիւնը անշուշտ գգլաւած ըլլալու է զինքը ատենադպիր կարգելուն համար։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՑՕԳՈՒՏ «ՄՇԱԿԻ» ՖՈՆԴԻ

(Նամակ խմբագրութեան)

Թիֆլիս, 25 յունիսի

«Մշակի» 40-ամեակի Յօբելեանական Յանձնաժողովը շնորհակալութեամբ ստացաւ յօգուտ «Մշակի» ֆոնդի հետևեալ նուէրները. 1) Գանձակից, ի լրումն 309 ր. 10 կ. (տես «Մշակ» № 133), 30 ր., 2) Արմաւիրից պ. Անդրէաս Յակոբջանեանից 3 ր., 3) Կիսլովոդսկից Գրիգոր Տէր-Յովհաննիսեանի ձեռքով մի փոքր շրջանում հանգանակված 11 ր., 4) Թիֆլիսում Յ. Սպէնդիարեանի ձեռքով, փաստաբանների շրջանում հաւաքված՝ 178 ր., 5) Յովհաննէս Խիզանեանից 50 կ., 6) Կանանց Յօբելեանական Յանձնաժողովի մայիսի 20-ին տուած յօբելեանական ներկայացման զուտ արդիւնք (տես Նամակ Կանանց Յօբ. Յանձ.) 1000 ր.։ Ընդամենը 1222 ր. 50 կ., որ աւելացնելով նախորդ ստացված 26,514 ր. 97 կ. գումարին (տես «Մշակ» № 133), հանրագումարն է 27,737 ր. 47 կ.։

Ընդ սմին Յանձնաժողովս պարտք է համարում յայտնել, որ մի քանի քաղաքներում—ինչպէս Օդեսսա, Բագու, Մոսկվա—հանգանակված նուէրների ցուցակները դեռ չեն ստացված։ Յանձնաժողով

—

Ցուցակ Թէօդոսիայի նուիրատուների

Ս. Զառաֆեանի ձեռքով (տես «Մշակ» № 120) հանգանակվել է 50 րուբլի, որ նուիրել են հետևեալ անձինք. 1) Մ. Յարութիւնեան, 2) Մ. Զաքարեան, 3) Գ. Քէշիշեան, 4) Ս. Քէշիշեան, 5) Տ. Աբրահամեան, 6) Կ. Ալթունճի 5-ական րուբլի, 7) Ս. Զառաֆեան, 8) Գ. Յարութիւնեան, 9) Լ. Դոդոխեան, 10) Յ. Դէկօպիկ, 11) Յ. Ալթունճի, 12) Ա. Քայալեան 3-ական րուբլի, 13) Յ. Կէֆճեան, 14) Կ. Քէշիշեան 1-ական րուբլի։

—

(Նամակ խմբագրութեան)

Թիֆլիս, 25 յունիսի

«Մշակ» լրագրի 40-ամեայ յոբելեանի առիթով կանանց մասնաժողովի նախաձեռնութեամբ այս տարվայ մայիսի 20-ին, Արտիստական Ընկերութեան Թատրոնում «Քանդած օջախի» ներկայացման հաշիւը։

Մուտք՝ տոմսակների վաճառումից 1171 րուբլի 10 կոպ., նուէրներ (պրէմիաներ) ստացվել է 33 ր., ծրագրի վաճառումից 104 ր. 65 ր.։ Ընդամենը մուտք եղել է 1308 ր. 75 կոպ.։

Ծախք՝ Թատրոնի վարձ 200 ր., հագուստները պահելու 83 ր. 75 կ., մարկաների 52 ր., ծրագիրներ վաճառելու իրաւունքի համար 10 ր., ցրիչին, Թատրոնի ծառաներին, բուֆէտի, ատլաս-աֆիշաների համար, օրկէստրում աթոռներ դարսելու իրաւունքի համար 38 ր. 70 կ., ծրարների, հրաւէրների տպագրութեան 7 ր. 30 կ., «Հօրիզօնի» և «Հովիտի» մէջ յայտարարութեան 14 ր., հագուստների քրէհ 8 ր., յուշարարին 30 ր. և սցենարիուսին 5 ր.։ Ընդամենը ծախսվել է 448 ր. 75 կ.։

Հանելով ծախսը մուտքից մնում է 860 րուբլի, բացի այդ գումարից կայ և 140 ր. տոմսակների ապառիկ, ուրեմն զուտ մուտք 1000 ր. *)։

Կանանց մասնաժողովը յայտնում է իր խորին շնորհակալութիւնը բոլոր բարեհաճ մասնակցողներին և գործին աջակցողներին —հետևեալ անձանց՝ տ. տ. Վարվառէ Ալիխանեանին, իշխանուհի Սօֆիա Արղութեանին, Եղիսաբէթ Առաքելեանին, Վարվառէ Միլեանին, Սօֆիա Քալանթարին, Նունէ Եղեկեանին, Կատարինէ Բաբեանին, Նունէ Դօլուխանեանին, Իւլիա Սպէնդիարեանին, Եղիսաբէթ Աֆրիկեանին, Նունէ Ալիբէկեանին, Հեղինէ Առստամեանին, Երանուհի Յարութիւնեանին, Ֆլօրա Վարդանեանին, Ռօզալիա Շահ-Պարոնեանին, Վարվառէ Շխեանին, Մարիամ Ղարաջեանին, օր. օր. Աշխէն Ղարաջեանին, Կատարինէ Մուրադեանին, Թ. Մելիք-Շահնազարեանին, Սօֆիա Աթայեանին, Հեղինէ Աղասարեանին, Եղիսաբէթ Աբովեանին և Նելլիին. պ. պ. Ե. Տէր-Գրիգորեանին, Գ. Միրաղեանին, Արշակ Բաբեանին, Լ. Տիգրանեանին, Վ. Եղեկեանին, Ա. Դովլաթբէգեանին, Գ. Տէր-Դաւթեանին, Ռ. Մարտիրոսեանին, Ս. Շահ-Պարոնեանին, Շ. Մելիք-Բէգլարեանին և Տ. Փիլոյեանին։

Կանանց Յօբել. Յանձնաժողովի կողմից՝
Հայկանոյշ Մարտիրոսեան

«ՄՇԱԿԻ» ՅՈԲԵԼԵԱՆԻ ԱՐՁԱԳԱՆՔԸ ՄՈՒՇՈՒՄ

Հայոց Միացեալ Ընկերութեան տնօրէն ժողովը Կ. Պոլսից մեզ հաղորդում է, որ ինքը Մուշից՝ այդ շրջանի իր վարժարանների տնօրէն-դաստատու Սարգիս Անդրէասեանից՝ մայիսի 29-ին գրված մի նամակում կարդում է, ի միջի այլոց, հետևեալ տողերը, որոնք վերաբերում են «Մշակի» 40-ամեայ գործունէութեան յօբելեանական արձագանքին Մուշում.

«... Մայիս 26-ին պատշաճ կերպով հանդէս մը կազմակերպեցինք Միացեալի բարերար հանգուցեալ Գրիգոր Արծրունիի յիշատակը տօնելու համար։ Նախապէս յայտարարութիւններ ցրուեցինք թէ Թաղերը և թէ՝ շուկաները ծանուցանելով հանդէսի օրը։ Խօսուեցան ճառեր, եղան արտասանութիւններ և երգեր։ Ես պատկերացուցի Արծրունիի կեանքն ու գործունէութիւնը թէ իբր «Մշակի» խմբագիր, թէ նշանաւոր գործիչ և թէ իբր Միացեալին մեծամեծ ծառայութիւններ ըրող։ Գէորգ Մարգպետունին նոյն խնդրոյ շուրջը խօսեցաւ և բացատրեց Միացեալի կրթական դերը։ Տեղական երիտասարդներէն Յակոբ էֆ. Տէր-Զաքարեանն ալ խօսեցաւ ազդու կերպով ներկայացնելով Արծրունիի գործունէութիւնը իբր գաղափարական կռիւ։

«... Մեր Ներսէսեան Վարժարանի անունով շնորհաւորական և համակրական գրութիւն մըն ալ ուղղեցի Թիֆլիս «Մշակի» խմբագրութեան։

«... Մտադիր էինք յօբելեանի օրը ներկայացում մըն ալ տալ, բայց յարմար թատերգութիւն մը չգտնուելուն՝ որոշեցինք ուրիշ ատենի թողուլ մեր այս մտադրութեան գործադրութիւնը»։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Կիրակի, յունիսի 24-ին, առաւօտեան Վեհափառին ներկայացան մի քանի անձեր, իսկ ապա ներկայացան վրաց սեմինարիայի ռեկտոր Դորօֆիեվը երկու քահանաների հետ և շնորհակալութիւն յայտնեցին Վեհափառին՝ Սիոնի տաճարը այցելելու համար։

Այնուհետև ներկայացան Թիֆլիսի հայ եկեղեցիների երէցփոխները մի քանի հոգով, Թիֆլիսի նկարիչների ընկերութիւնը, «Մեղու» ընկ. վարչութիւնը։

—

Ցերեկվայ ժամը 1-ին Նորին Վեհափառութեան կողմից փոխ-այցելութիւններ գործեցին Խորէն եպ. Մուրադբէգեանը և Մատթէոս վարդապետը Թիֆլիսի նահանգապետ Զերնեավսկիին, էկզարխի պաշտօնակատար Պիմէն եպիսկոպոսին, պարսից հիւպատոսին, քաղաքագլուխ Ալ. Խատիսեանին և վաճառականների աւագ Ա. Միլեանին։

—

Երեկոյեան ժամը 4½-ին Վեհափառը Ներսէս և Անանիա արքեպիսկոպոսների, Մխիթար, Խորէն և Մեսրոպ եպիսկոպոսների, Թիֆլիսի Թեմի կառավարիչ Եփրեմ եպիսկոպոսի, դիւանապետ Բագրատ, Մատթէոս և Գանձակի յաջորդ Լեւոն վարդապետների, ինչպէս և Կարգադիր Մասնաժողովի անդամներից մի քանիսի ուղեկցութեամբ շքերթով այցելեց Ներսիսեան դպրոցի նորակառոյց շինութիւնը, որ շուտով կաւարտվի։

Շինութեան մուտքի մօտ Վեհափառին ընդունեցին դպրոցի հոգաբարձութիւնը և ուսուցչական կազմի մի մասը՝ գլուխ ունենալով տեսուչ Յ. Խունունցին։ Վերջինս առաջնորդելով Վեհին՝ տուեց երկար և մանրամասն բացատրութիւններ, ծանօթացնելով բոլոր սենեակների հետ առանձին-առանձին։

Վերջում մի սենեակում Վեհափառը և իր ուղեկիցները հիւրասիրվեցին Թէյով ու մրգեղէններով։

Վեհափառն օրհնելով Ալ. Մանթաշեանի յիշատակը և դպրոցի հոգաբարձական ու ուսուցչական մարմիններին ոյժ և տոկունութիւն մաղթելով՝ գոհ սրտով վերադարձաւ վեհարան։

—

Կիրակի օրը, յունիսի 24-ին, Վանքի եկեղեցում պատարագը մատուցեց Աստրախանի Թեմի կառավարիչ Մխիթար եպիսկոպոսը։ Եկեղեցում երգում էր Բ. Բերբերեանի խմբապետութեամբ քառաձայն երկսեռ խումբ։ Թէ եկեղեցին և թէ բակը լի էր մեծ բազմութեամբ։

Կաթողիկոսը վեհարանից իջաւ ժամը 11-ին, և անցնելով բազմութեան շարքով, մտաւ եկեղեցի շքախմբի հետ։

Պատարագի վերջում, «Հայր մեր»-ից առաջ, Վեհափառը սեղան բարձրացաւ և ասաց հետևեալ քարոզը.

«1904 թիւը ծանր տարի էր հայ ժողովրդի համար առհասարակ. ծանր էր և ինձ համար մասնաւորապէս։ Այդ տարի ես կայսերական հրովարտակով բաժանվեցի Թիֆլիսի իմ հաւատացեալ հօտից։

«Այնուհետև ես Էջմիածնի Մայր-Աթոռում ծառայելով 8 տարի շարունակ իբրև ամենայն հայոց կաթողիկոսի տեղակալ՝ այժմ կրկին տեսնում եմ քեզ, իմ սիրելի ժողովուրդ, ողջունում եմ քեզ իմ կողմից և ս. Էջմիածնի կողմից։

«Պետերբուրգում գտնված միջոցիս ես առ ոտս Թագաւոր Կայսրի արկանեցի հայ հոգևորականութեան և հայ ժողովրդի ամենահպատակութեան զգացմունքները։ Եւ Նորին Մեծութիւնը բարեհաճեց այդ առիթով յայտնել Իր ուրախութիւնը, որի մասին հրամայել բարեհաճեց հաղորդել հայ ժողովրդին և հոգևորականութեան։

«Ապրեցէք սիրոյ, խաղաղութեան մէջ։ Ինչպէս Քրիստոս Իր առաքեալներին սիրոյ մասին էր քարոզում, այնպէս էլ ես ձեզ յորդորում եմ սիրել միմեանց, չը թշնամանալ իրար հետ և հեռու մնալ ամէն տեսակ ոխակալութիւնից ու չարամտութիւնից։

«Հիւսիսում մի քանի քաղաքներում ես տեսայ հայ եկեղեցիները և դպրոցները բարեկարգ վիճակի մէջ։ Եւ իմ մէջ մի տեսակ բարի նախանձ ծագեց, թէ ինչու այստեղ նոյնպէս չը պէտք է լինի։ Ես ցանկանում եմ, որ մեր բոլոր ազգային, եկեղեցական և հասարակական հաստատութիւնները լինեն նոյն բարեզարդ ու լաւ դրութեան մէջ։ Այդ կողմից առաջին օրինակը տալիս է Թիֆլիս քաղաքը, որի հարուստ ազգայինք չեն խնայել և չը պէտք է խնայեն իրանց լուման ազգի կարիքների և եկեղեցու պայծառութեան համար։

«Օրհնում եմ ձեզ բոլորեքեանդ և Թիֆլիս քաղաքին»։

—

Երէկ, երեկոյեան ժամը 5-ին, Վեհափառը վեհարանից մեկնեց դէպի երկաթուղու կայարանը։

Կարգադրիչ Մասնաժողովի անդամների կառքից յետոյ՝ առանձին կառքով երկու քահանայ բերում էին հայրապետական խաչն ու գաւազանը։ Վեհ. Կաթողիկոսի շքակառքի ետևից գալիս էին առանձին կառքերով Ներսէս և Անանիա արքեպիսկոպոսները, Մեսրոպ, Խորէն և Եփրեմ եպիսկոպոսները, Բագրատ և Մատթէոս վարդապետները և այնուհետև Կաթող. Ընդունելութեան Յանձնաժողովի անդամները։

Երկաթուղու կայարանի արքայական սենեակներում ժողովվել էին շատ պատգամաւորութիւններ, ի թիւս որոց Փոխարքայի առանձին յանձնարարութիւնների պաշտօնեայ Լ. Եւանգուլեան։ Ալ. Քիշմիշեան ողջերթ մաղթեց Վեհափառին Թիֆլիսի հայութեան կողմից։

Վեհափառի արտակարգ գնացքը, որ վարձեց Թիֆլիսի Յանձնաժողովը, շարժվեց 6 ժամ և 10 րոպէին Թիֆլիսի ժամանակով, «կեցցէների» բացագանչութիւնների տակ։ Վեհափառը օրհնում էր սալօն-վագօնի պատուհանից։

Թիֆլիսի Թեմի կառավարիչ Եփրեմ եպիսկոպոսը կը վերադառնայ Ղարաքիլիսայից Թիֆլիս։

Վեհափառ Կաթողիկոսը բարեհաճեց յատուկ շնորհակալութիւն յայտնել Կարգադիր Մասնաժողովին այն օրինակելի կարգ ու կանոնի համար, որ տեղի ունեցաւ Վեհափառի գալստեան օրը կայարանից մինչև Վանքի եկեղեցին և հետևեալ օրերը այցելութիւնների ժամանակ։

Երէկ վեհարանում Վեհափառը լուսանկարուեց։

—

Վեհափառ Կաթողիկոսը բարեհաճել է իր հաշւով մի որբ պահել Հայուհեաց Որբախնամ Ընկ. որբանոցում։

—

Երէկ առաւօտ Վեհափառ Կաթողիկոսը իջաւ վեհարանից Վանքի եկեղեցու բակը և բարեհաճեց բաւական երկար դիտել բակի նորակառոյց դպրոցական շինութիւնը։ Ետոյ Վեհը մտնեցաւ Ալ. Մանթաշեանի դամբարանին և Գաբ. Սունդուկեանի գերեզմանին և հոգւոց ասաց։

—

Երէկ առաւօտ Վեհափառին ներկայացաւ Հայ Ուսուցչական Միութեան վարչութիւնը, որ ներկայացրեց մի ուղերձ գեղեցիկ կազմով։

—

Երէկ Վեհափառ Կաթողիկոսին ներկայացան Հ. Ազգագրական Ընկ. վարչութիւնը և Ղուկասեան Թանգարանի Մնայուն Յանձնաժողովի անդամները։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Վեհափառը Բալաջարի կայարանում

Բալաջարի, 20 յունիսի

Այսօր, երեկոյեան ժ. 11 և 28 րոպ. № 8 գնացքով Ռոստովից Դ./վ. Բալաջարի ժամանեց Վեհ. Կաթողիկոսը։

Նախ քան Վեհի ընդունելութեան մանրամասնութեան մէջ մտնելը, կարևոր եմ համարում ընթերցողների համար անել երէկվայ պատմութիւնը։

«Баку»-ի երէկվայ համարում հրատարակվեց յայտարարութիւն, որով գործակալ Ն. ա.ք. Տէղամեանը Շամախու Թեմի առաջնորդի անունից յայտարարում էր, որ ամսիս 19-ին Կաթողիկոսը գիշերվայ ժամը 11-ից 28 ր. անց պիտի լինի Բալաջարիում։ Հիւնարկութիւնների ներկայացուցիչների ուշադրութիւնն էր հրաւիրում գործակալը՝ տոմսակներ ձեռք բերելու մասին առանձին գնացքի համար։ Տոմսակները պիտի ստացվէին կայարանում յանձնաժողովի անդամներից։

Ուղիղ ժամը 8-ին կայարանում ժողովվեց անհագին բազմութիւն։ Շամախու Թեմի առաջնորդը ամբողջ քահանայական դասով, մահմեդականների հոգևոր ներկայացուցիչները (ղազիի բացակայութեան պատճառով երկու օգնականներն էին եկել դիմաւորելու), բէլգիական կառավար. տեղիս ներկայացուցիչը, հրէաների հոգևոր և մարմնաւոր ներկայացուցիչները, քաղաքագլխի պաշտօնակատարը քաղ. ձայնաւորներով, Թուրք հասարակութեան ներկայացուցիչը, Բ. Հ. Մ. Ընկ., բօրսային կոմիտէտի նախագահ-ներկայացուցիչները, վրաց հասարակութեան ներկայացուցիչ իշխ. Դադիանին, Թուրք «Նիջաթ» ընկերութեան պատգամաւոր Թօփչիբաշեվը, երկսեռ դպրոցի հոգաբարձութիւնը և այլ շատ պատգամաւորներ։ Բացակայում էին ռուս հոգևորականութեան և հայ բողոքականների ներկայացուցիչները։

Գիշերվայ 10 ժ. 20 ր. առանձին գնացքը ճանապարհվեց Բալաջարի։ Ամենքը սպասում էին № 8 գնացքին Ռոստովից։ Կայարանը տօնական կերպարանք էր ստացել, զարդարված էր բազմաթիւ դրօշակներով։

Կէս ժամից յետոյ լսվեց երկաթուղու մեքենայի սուլոցը։ Ներկայացուցիչ-պատգամաւորութիւնը շարվեց. հասարակութիւնը, բաղկացած երկու սեռից, իրար հրելով առաջ շարժվեց։ Կանգնեց գնացքը, մինչ հասարակութիւնը պատրաստվում էր իր «կեցցէները» գոչելու, սառը ջուր ածվեց մարդկանց գլխին... յայտնվեց, որ Կաթողիկոսը չը կայ գնացքում... չէ եկել։

Ներսէս վարդապետը, Մ. Սարուխանեանը և Կ. Խատիսեանը, որոնք Խաչմազ կայարան էին գնացել Վեհին ընդառաջելու Բագուի սահմանը, յայտնեցին, որ Վեհը Արմաւիր է մնացել։

Պիտի ասած, որ դեռ մի օր առաջ տեղիս յանձնաժողովը հեռագրով խնդրել էր Վեհին, որ, եթէ հնարաւոր է, մարշրուտը փոխէ և Բալաջարի ժամանէ ցերեկով, որպէսզի հասարակութիւնը հնարաւորութիւն և յարմարութիւն ունենայ լաւ մասսայական դիմաւորում անելու։ Սակայն պատասխանը այն եղաւ, որ անհնարին է մարշրուտը փոխել և Վեհը կը ժամանէ Բալաջարի գիշերը, ժամը 11 և 28 րոպէին № 8 գնացքով։

Այդպէս՝ պատգամաւորները և հասարակութիւնը սուս-փուս նստեցին գնացք և վերադարձան քաղաք ժամը 2-ի մօտ՝ կէս գիշերին։

Այսօր, ճաշից յետոյ, հեռագիր ստացվեց Պետրովսկից, որ Վեհը ճանապարհվեց։

Գործակալ հայր Եղիշէն հայերէն և ռուսերէն Թռուցիկ յայտարարութեամբ յայտարարեց քաղաքացիներին։

Նորից կայարան լցվեց ժողովուրդը, բայց այս անգամ ոչ նախորդ գիշերվայ պէս։ Թուրք հոգևորականութիւնը բացակայում էր, բացակայ եղան և շատ ներկայացուցիչներ։ Ներկայ էին քաղաքային վարչութեան անդամները և մի քանի այլ հիմնարկութիւնների պատգամաւորներ, բայց բաւական թիւ ժողովուրդ։ Առանձին գնացքով ճանապարհվեցին Բալաջարի, ուր ժամանեց Վեհափառը 11 ժ. 28 րոպ.։

*) Արդէն մեծ մասը ստացված է։

ժողովուրդը կեցցէներով դիմաւորեց Կաթողիկոսին. Վեհափառը սալոն-վագոնի սանդուղքներից իջաւ և կանգնեց գնացքի առաջ երեսը դէպի ժողովուրդը։ Օդը թընդաց կեցցէներով։ Վեհափառը օրհնեց, յորդորեց սիրել եկեղեցին, մայրենի լեզուն, կրօնը և ազգը, ապա կեցցէների տակ մտաւ վագոն։

Այնուհետև վագոնի մէջ սկսեց ընդունել պատգամաւորներին, որոնք բարի գալուստ մաղթեցին. իսկ քաղաքագլխի պաշտօնակատարը մատուցարանի մէջ աղ ու հաց ներկայացնելով՝ քաղաքի անունից խնդրեց աշնանը հիւր լինել։ Մի ժամից յետոյ գնացքը կեցցէների տակ շարժվեց դէպի Թիֆլիս։ Բալաջարիի կարգապահութիւնը չափազանց օրինակելի էր շնորհիւ Հ. Բ. Տէր-Միքայէլեանի, որը ոչ մի ջանք չէր խնայում ահագին ժողովրդին կարգին կանգնեցնելու առանց ժանդարմների օգնութեան, և պատգամաւորութիւններին մէկիկ-մէկիկ ներս էր ընդունում, իսկ Խատիսեան ներկայացնում էր Վեհին։

Ժամը 2 և 25 ր. վերադարձանք քաղաք։

Ս. Գարագաշ

—

Վեհի ժամանումը Աղստաֆա կայարան

Ղազախ, 22 յունիսի

Նորին Վեհափառութեան Աղստաֆա կայարանով անցնելու ճիշդ ժամանակի մասին անտեղեակ լինելու պատճառով՝ հնարաւորութիւն չունեցանք յայտնել շրջանիս գիւղերին գէթ իրանց քահանաներով ու պատգամաւորներով դիմաւորելու համար։

Այսօր, առաւօտեան ժամը 9-ին, հեռագրատան միջոցով կարելի եղաւ Աղստաֆա կայարանից ճիշդ տեղեկութիւն ստանալ Վեհի ժամանման առիթով, որի մասին խիստ կոյն իմաց տրվեց Ղազախ քաղաքի հայ հասարակութեան։ Ամարանոցների պատճառով շատերը բացակայ էին, բայց մնացածներից էլ շատ ցանկացողներ չը կարողացան կայարան գնալ, կառքերի բացակայութեան պատճառով, ուստի հազիւ կարողացանք մի տասը հոգով ընդառաջ գնալ։ Այս ձև պատահարի մասին Նորին Վեհափառութեան երբ յայտնեցի, նա պատասխանեց.

— Ղազախի գաւառը իր պարտքը արդէն կատարել է առաջին անգամ և պէտք չէր այս բան ու գործի ժամանակ նորից անհանգիստ անել։

Կայարան գնացածները և այնտեղ եղող հայերը առան Վեհի աջը և արժանացան Նրա օրհնութեան։

Տէր-Զաքարիա

—

Ալէքսանդրօպոլից մեզ գրում են, որ այնտեղ կազմված է յատուկ մասնաժողով Կաթողիկոսի ընդունելութեան համար անհրաժեշտ կարգադրութիւններ անելու նպատակով։

ԽՈՐՏԱԿՎԱԾ ՈՅԺԵՐԸ*)

III

Բացի միջավայրից, գիւղական ուսուցչի անմխիթար կենցաղն ու կացութիւնն ևս պակաս չափով չեն ազդում նրա անհատի մանրանալուն։ Խորտակող միջավայրն ունի և մի շարք մեզ յայտնի նպաստիչ հանգամանքներ, որոնց զոհն է դառնում ուսուցչի անհատը, եսը՝ տարիների ընթացքում։

Հայ ուսուցիչը կղզիացած է արտաքին կուլտուրական աշխարհից։ Նա խզելի կապեր ունի մտաւոր կենտրոնների հետ, որտեղից ստացած իր հոգեկան պաշարը հետզհետէ նուազում է։ Նա այնքան միջոցներ չունի, որ ընթերցանութեան նիւթեր հայթայթէ իր համար. գրադարաններ չը կան, որոնց գոյութիւնը այնքան անհրաժեշտ է այսօր։ Կան բազմաթիւ ուսուցիչներ, որոնք արտաքին աշխարհից ոչ մի տեղեկութիւն չունեն. ո՛ւր մնաց՝ մանկավարժութեան նորագոյն յայտնումների մասին։ Ուսուցիչներ կան, որոնց ընթերցանութիւնը դասագրքերով սկսվում և դասագրքերով էլ վերջանում է։

Մտաւոր սնունդ չէ ստանում հայ ուսուցիչը և այժմ։ Եւ նրա անհատն ու հոգին հետզհետէ մանրանում, ձուլվում են միջավայրի հետ և խորտակվում...

Չենք յիշում և նիւթական միջոցների սղութեան մասին, որ հայ ուսուցչի անկման գերագոյն պատճառներից է։

Մի ուրիշ հանգամանք ևս ուսուցչի անհատի վրա կործանարար ազդեցութիւն է գործում. ուսուցչի ընտանեկան կեանքն է այդ։

IV

Ճշմարտութիւն է, որ կինն ու տղամարդը միասին կազմում են մարդկային հոգեկան և մարմնական կեանքի մի ամբողջութիւն, մի բարդ էակ։ Կնոջ և տղամարդու սեռական միաձեցման, զուգաւորվելու պահանջը այս միութեան անքակտելի կապն է։

Սակայն այս բարդ մարմնի մէջ գործում են որոշ չափով զանազան ինքնուրոյն երկու հոգիներ, որոնք իրար վրա ազդում են փոխադարձաբար։ Եւ եթէ այս հոգիների յատկանիշները նման են, իրար համապատասխան և ձուլելի, ապա նրանց զուգորդութիւնը ցանկալի արդիւնք է ունենում, ամուսինները լինում են երջանիկ։

Հակառակ դէպքում՝ երբ անհամապատասխան, վանող տարրերն են գերազանցում այդ հոգիների միջև՝ամուսնութիւնը դժբաղդ է լինում և ամուսնական կեանքը՝ դառնութիւնների և հիասթափումների մի շարան։

Այսպիսով են առաջ գալիս թշուառ ընտանիքները, որոնք հասարակութեանն և մարդկութեանը այլասերված, վատասերված սերունդ են մատակարարում։

Երկու դէպքերում ևս տեղի է ունենում ամուսինների փոխադարձ ազդեցութիւն։

Տղամարդը հովանաւորող է, ամուսնական կեանքի մարմինն է, կինը ազնուացնող, քնքշացնող և հոգին։ Այս է ամուսինների կոչումը, երջանիկ ընտանիքների հիմքը։

Ողբերգական է այս ազդեցութիւնների վախճանը, եթէ ամուսնական կեանքում գոյութիւն ունի հոգեկան աններդաշնակութիւն։ Այս դէպքում կործանվում են երկու ամուսիններն էլ, սերունդն էլ...

V

Այժմ հարց է ծագում՝ ինչո՞վ է վնասում ընտանիքը գիւղական ուսուցչի անհատին։ Պարզենք։

Մեր ուսուցիչների մեծագոյն տոկոսն ամուսնանում է հոգեպէս անհամապատասխան կնոջ հետ, մի քանիսը թերուս մօրամօրուհիների, մի քանիսը*) իրանց գիւղերի այս կամ այն իշխան հարուստի, վաշխառուի ազգեր աղջիկների հետ՝ գիւղում դիրք և ազդեցութիւն ունենալու համար, և այսպիսով կազմվում են բազմաթիւ հոգեպէս աններդաշնակ ամուսնութիւններ, ընտանիքներ։

Որքա՜ն ողբերգական է այն երիտասարդ ուսուցչի դրութիւնը, որի «կեանքի ընկերուհին» մի գեղջուկ աղջիկ է, որի աշխարհահայեացքն ու մտաւոր հորիզոնն իրանց հաւերի դրած ձուերից, գիւղական «սաէ-կօսէ»-ներից դէնը չէ անցնում, որը միայն կին լինել կարող է, ծնել փառաւորապէս, բայց կրթված ուսուցչի ընկերուհի, դաստիարակչուհի, մայր լինել՝ երբէք։

Եւ այս կինը տարիների ընթացքում իր նիստ ու կացով, աշխարհահայեացքով, մտածելակերպով, խօսելով, կենցաղով բացասական ազդեցութիւն է ունենում ամուսնու անհատի վրա։ Առանց այն էլ թոյլ-անհատ ամուսինը հետզհետէ և առանց զգալու սովորում է կնոջ նման խօսել, մտածել, մասամբ, դատել։ Եւ, ի վերջոյ, դառնում է մի անհատ, որ մեքենաբար դասաւանդել գիտէ, իսկ անհատապէս՝ ոչնչութիւն է։

Նրա անհատը այնքան չէ զանազանվում մի գիւղացուց և կազմում է «մանրացած» անհատների ստուար խմբի մի անդամը։

Նրա ամուսնական կեանքն անցնում է առօրեայ հոգսերի ու կարիքների հոգացումով։ Զաւակներ ունի՝ կրթելու, կանոնաւոր դաստիարակելու անկարող է։ Ո՞վ դաստիարակէ. գեղջկուհի, մօրամօրուհի և ապա ուսուցչուհի դարձած մայրը։ Ո՞վ վճարէ ուսման վարձը. հայրը, որ հազիւ է քարշ տալիս իր և ընտանիքի խղճուկ գոյութիւնը։

Գալիս է կեանքի վերջալոյսը և զգում է խորտակված անհատը իր ամբողջ կեանքի դառնութիւնը։

Ընտանեկան կեանքի անմխիթար վիճակը խորտակում է և նրա սերունդը, ինչպէս և միջավայրը խորտակեց նրա անհատը։

Գոնէ մեր հասարակութիւնը չէ հոգում հայ ուսուցչի զաւակների կրթութիւնը, որ մեր կեանքի ցաւոտ պալարներից մէկն է հանդիսանում այժմ։

VI

Դժբաղդ է հայ գաւառական ուսուցիչը տարիներ յետոյ, շատ է դժբաղդ։ Նրա մտաւոր կարողութիւնն աւելի տկար է, հորիզոնը նեղ, առողջութիւնը քայքայված, անհատը մեռած, հիւծված և ուժասպառ ըստ ամենայնի։

Բարեկեցիկ, նպաստաւոր միջավայրի մէջ իւրաքանչիւր հասարակական գործիչ վաստակելուց և իր դերը կատարելուց յետոյ մտաւոր որոշ բարձրութեան է հասնում, անհատական կատարելագործման։

Այլ է մեր նեխիչ միջավայրը, որ մանրացնում է իր մշակներին, խորտակում յաւէտ։

Այդպէս է մեր միջավայրը, ուր ամեն ինչ կատարեալ է համարվում և ոչինչ է կատարեալ։

Նեխում է մեր հասարակական օրգանիզմը։ Մեր կեանքը մի դժոխային քաօս է, ամեն ինչ ընկած, փտած, քայքայված։

Եւ մեր կեանքի վրա լքումի սև գիշերն է թեւաւորել և այս ուղիով դէպի անկում է տանում մեզ այս կեանքը։

Բազմաթիւ նոր ույժեր յետ են մղվում գաւառից, դեռ չը կատարած իրանց միսսիան։

Մեր հասարակութիւնը կարօտ է և զուրկ ուժեղ անհատներից։

Չը կայ համերաշխութիւն մեր մէջ։

Եւ այս միջավայրում ոչինչ կատարեալ լինել չէ կարող։

Եւ հարկաւոր է մեծ ցնցում, որ մեր բարոյապէս, հոգեպէս հիւանդ հասարակական օրգանիզմից թօթափէ բոլոր պաշարներն ու այլանդակութիւնները։

Առաջադէմ, երջանիկ հասարակութիւնը նոյնպիսի անհատներից է կազմված։

Եւ մենք թոյլ չը տանք, որ գիւղական ուսուցչի անհատը մանրանայ, կորչի։

Ուսուցչական փոնդն այս տեսակէտից լոկ մի փարոս է. և ջանանք, որ բազմանան մեր կեանքի փրկութեան այդ բաղձալի փարոսները։ Փրկենք ուսուցչի անհատը։

Աւ. Կոծինեան

Դիլիջան

*) Տես «Մշակ» № 136.

*) Սրանք գիւղացի ուսուցիչներ են։ Ս. Կ.

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Սպառողական ընկերութիւն

Շնող գիւղ, 18 յունիսի

Երկրորդ տարին է, որ մեր գիւղում հաստատված կանոնադրութեամբ գոյութիւն ունի սպառողական խանութ։ Մի կողմից ուրախալի է, որ կօօպերացիայի մուտք գործելով՝ մեր գիւղերում հիմք է դրվում ինքնօգնութեան գեղեցիկ գաղափարին, իսկ միւս կողմից ցաւալի է, երբ դրանք հանդիպում են գործի առաջադիմութեանը դիմադրող զանազան արգելառիթներին։ Ի հարկէ, եթէ մեզանում գոյութիւն ունենար մի կենտրոնական հիմնարկութիւն կամ գոնէ խորհրդատու բիւրօ, առաջինը մատչելի գներով լաւ ապրանք մատակարարելով, իսկ երկրորդը իր մասնագիտական խորհուրդներով աջակցէին այդ նորածին գործի զարգացմանը, թերևս այդ արգելառիթները չունենային այն ճնշիչ ազդեցութիւնը՝ ինչպէս այդ է ներկայ պայմաններում, բայց քանի որ չը կայ ոչ մէկը և ոչ էլ միւսը, իւրաքանչիւր թէկուզ աննշան արգելառիթ կարողանում է համակրելի գործի անժամանակ մահվան պատճառ դառնալ։

Կօօպերացիայի ճիւղերից մէկի, սպառողական խանութ հիմնող ընկերութիւններից իւրաքանչիւրը լաւ ըմբռնելով իր նըպատակը, շատ լաւ գիտէ, որ նա, գոնէ առաջին տարիներում, խանութից նիւթական օգուտ սպասել չէ կարող, այլ ամեն ջանք գործ դնելով նախ և առաջ ձգտում է ապահովել խանութի գոյութիւնը։

Այսպէս չէ ըմբռնել, սակայն, մեր գիւղի սպառողական խանութի ընկերութիւնը։ Նրանք, որքան էլ սրա աշխարհ անելը վիրաւորական համարեն ընկերութեան համար, տեսնելով որ խանութից օգուտ չեն ստանում, վերցրել են և առանց երկար ու բարակ մտածելու «արենդով» տուել ընկերութեան անդամներից մէկին, որը մինչև այդ կառավարում էր խանութը... Եւ այդ տեսակ թեթև որոշումով մահավճիռ են կարդացել մի հիմնարկութեան, որի հիմնելը կապված է այնքան դժուարութիւնների հետ։

Ընկերութեան անդամները զգում են իրանց սխալը, և այն նկատողութեանը, թէ ինչո՞ւ այդպիսի խայտառակ որոշումով գործին տուել են միանգամայն հակառակ և վնասակար ուղղութիւն, խոստացան ժողով գումարել և ուղղել այդ սխալը։

Դեռ ուշ չէ. թող ընկերութեան անդամները շտապեն ուղղել այդ դատապարտելի սխալը և ցոյց տան դրանով, որ դէպի գործը ունեցած սէրն է եղել խանութ հիմնելու պատճառը և ոչ կոպէկներ, այն էլ վաղաժամ ստանալու պահանջը... Եթէ վատ է կառավարիչը, փոխեցէք։ Ինչո՞ւ գործը զոհել անհատին.

Բ. Մկրտումեան

—

Ծխական ժողով

Արդահան, 20 յունիսի

Ամսիս 10-ին, նախագահութեամբ Իգ. ք. Տէր-Մովսիսեանի գումարվեց ծխ. ժողով։

Ժողովի օրակարգը հետևեալն էր. ա) վերստուգիչ յանձնաժողովի զեկուցումը ներկայ հոգաբարձութեան եռամեայ գործունէութեան և երէցփոխի հաշիւների մասին, բ) դպրոցապատկան հին շինութիւնը վաճառելու հարցը և գ) նոր հոգաբարձական ընտրութիւն։

Առաջին հարցի նկատմամբ հաշւետեսների զեկուցումից երևաց, որ դպրոցի այս ուսումն. տարին փակելու համար բաց է մնում 438 ր. 77 կ., որը ի միջի այլոց գոյացել է ծխական տուրք չը վճարելուց, որի պարտեկները հաւաքելու համար ժողովը հոգաբարձութեանը օգնող մարդիկ ընտրեց։

Երկրորդ հարցի նկատմամբ՝ ծխ. ժողովը, աչքի առաջ ունենալով որ դպրոցական շինութիւնը շատ խարխուլ է և քանդվելու վտանգի է ենթարկված, և Արդահանի հին մասում լինելով՝ աշակերտների համար ևս դժուար է այդտեղ գնալը, որոշեց ծախել, միմիայն այն պայմանով, որ առնելիք գումարը պահ տրվի բանկային հիմնարկութիւններից մէկն ու մէկում՝ գործադրելու ապագայում շինվելիք դպրոցի վրա։

Դրանից յետոյ ժողովը անցաւ հոգաբարձական ընտրութեանը։ Գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրվեցին՝ Մ. Փարսադանեան, Խ. Մխչեան, Լ. Աբրահամեան, Ա. Մաղոյեան և հաջի Ն. Զաքարեան։

Ընտրութիւնն ընդհանուր առմամբ կարելի է աջող համարել։

Հրածին

—

Ընդհարում թուրքերի եւ հայերի միջեւ

Կուսապատ (Ջիւանշ. գաւ.), 11 յունիսի

Այսօր լուր եկաւ, որ հայերի և թուրքերի միջև ընդհարում է եղել մարդկային զոհերով, Մռաւ կոչված եայլաղում։

Մանրամասնութիւնը հետևեալն է։

Թուրքերը միշտ սովորութիւն են ունեցել հօտը հայերի մասում արածացնելու։ Այս տարի ևս ուզեցել են նոյնը անելու։ Թուրքերն իրանց տաւարը բաց են թողնում հայերի կողմը։

Հայերը իրանց կողմից թուրքերի տաւարը հետ են դարձնում թուրքերի կողմը։

Այդ ժամանակ վրա են հասնում թուրքերը և սկսում են վիրաւորանքներ հասցնել հայերին խենչալներով։ Վիրաւորվում են 3—4 մարդ։ Հայերից ինքնապաշտպանութեան ժամանակ սկսում են կրակել տարճանակից թուրքերի վրա, որի ժամանակ սպանվում է տեղն ու տեղը թուրքերից մէկը։

Հաւարը գիւղս հասնելուն պէս, դէպքի տեղն են մեկնում մօտ 10—13 պատւաւոր մարդիկ, որպէսզի խաղաղութեամբ վերջ տան երկու դարաւոր հարևանների միջև ծագած թշնամութեանը։

Եթէ թուրքերը վերջ չը տան և շարունակեն իրանց հին սովորութիւնները, շատ վատ կը լինի իրար կողքի ապրող երկու հարևանների համար։ Գաւառապետի հրահանգով դէպքի վայրը մեկնեց ոստիկանական պրիստաւը։

Լուսաստղ

—

Հողային հարց

Սև-քար, 18 յունիսի

Վերջերս մեզանում տեղի ունեցան մի շարք խորհրդակցութիւններ և ընդհանուր ժողովներ զուտ հասարակական գործերի մասին. այդ հարցերի շարքում ամենալուրջ տեղը բռնեց հողային հարցը, որ ներկայումս արծարծվում է մեծ ծաւալով։

Խլված հողը զուտ նադէլներից է, որոնք են՝ «Մաչքուլաղ» հողամասը, որի ընդարձակութիւնն է 507 դես. 100 սաժ. և ունի եկեղեցի. «Տանձոտ»—257 դես. 1440 սաժ., «Ծակքար», «Ջլիզ»—450 դես., «Ղուրուղաբա»—20 դ.։ Հողային այդ տարածութիւնները մտցված են պետական ազատ հողերի շարքը։ Խլված է նաև արօտատեղ՝ 200 դես.։ Գործը թողնվում է Ս. Յարութիւնեանի խնամքին և կարգադրութեան։ Ժողովրդի կողմից վէքիլ ընտրված է Կ. Սարիբէկեանը։

Մ. Տէր-Գէորգեան

—

Ղարասուբազարը հեղեղի տակ

Ղարասուբազար, 17 յունիսի

Յունիսի 4-ից սկսած տեղս անընդհատ անձրևներ են գալիս. իսկ ամսիս 13-ին Ղարասուբազարը և նրա շրջակայքը զոհ եղան բնութեան արհաւիրքին. մի չը տեսնված հեղեղ լափեց տարաւ հազարաւոր դեսեատին բանջարանոցներ ու պարտէզներ։ Տընազ գետը ափերից դուրս գալով միացաւ Ղարասու գետի հետ. ջուրը անհաւելի վիշապի պէս ողողեց բազմաթիւ տներ, խանութներ. շատերը կորցրին իրանց վերջին ունեցածը։ Հեղեղի պատճառած վնասները առ այժմ դժուար է թէկուզ մօտաւորապէս որոշել։

Գետի հոսանքը տարաւ թէ քաղաքի և թէ մօտակայ գիւղերի բոլոր քարէ կամուրջները. այդպիսով Խանջամի կոչված թաղը անջատվեց քաղաքից և միայն հետևեալ օրը հնարաւոր եղաւ հաղորդակցութիւնը վերսկսել թաղի հետ վերականգնել։

70—80 տարեկան ծերերը չեն յիշում, որ երբևիցէ Ղարասուի ջուրը այսչափ մեծացած լինի։ 8—10 սաժէն բարձրութեան հաստ բարտիները, ինչպէս նաև հազարաւոր տանձենիներ ու խնձորենիներ ջրի հոսանքին չը դիմացան։

Բարեբաղդաբար ջուրը սկսեց աւելանալ ցերեկը և այդպիսով մարդկային զոհեր քիչ եղան։

Հետևեալ օրը տեղս ժամանեց Տաւրիկեան շրջանի նահանգապետը։

Այսօր ևս, հեղեղի հինգերորդ օրը, գետը իր աւազանի մէջ դեռ չէ մտնում։

Հեղեղից վնասվեցին ոչ միայն աղքատ, անապահով մարդիկ, այլ և մեծ կալուածատէրեր և պարտէզ ունեցողներ։

Յար. Օրդուեան

—

Ոճրագործութիւն

Դիլիջան, 17 յունիսի

Ամսիս սկզբին երկու չքաւոր համզաչիմանցիներ մի սայլ լծած քեղ են տանում Շիրակում ծախելու։ Համամլուի մօտ, Ղուրասլու թուրքական գիւղի սահմանում, նրանց վրա են յարձակվում երկու զինված թուրքեր և երկարատև հայհոյանքներից ու սպառնալիքներից յետոյ կատարում սոսկալի եղեռնագործութիւն՝ սպանում Ալէքսօ Սաֆարեանին, ապա դաշոյնով այլանդակում դիակը։ Միւս գիւղացին՝ Սարգիս Բոչարեան՝ կարողանում է փախչել և ազատվել։ Նոյն թուրքերը մի քանի ժամ առաջ նոյն տեղը սպանած են և Վօսկրեսենովկայի մի մօլօկանի։ Չարագործները ձերբակալված են։ Սպանվածների որբերը (10-ից աւելի) մնացել են անտէր և անխնամ...

Մօտ մի շաբաթ առաջ երկու ժանդարմներ, վարչական յատուկ հրահանգներով, ձերբակալեցին և Գանձակ տարան Դիլիջանում վերաբնակող Վահան Մատինեանին, պօղոսքիլիսացի Աստուր Ալիխանեանին և Բագրատ Մելեանին։

Աւսիր

—

Մեղրեցոց եկեղեցու ծխ. դպրոցը

Շուշի, 19 յունիսի

Մեղրեցոց եկեղեցու ծխականները վաղուց անտի պահում են մի դպրոց, ուր ուսանում են նոյն եկեղեցու այրիների, չքաւորների և առ հասարակ անկարողների զաւակները և որբ երեխաները։

Նպատակը ինքն ըստ ինքեան գեղեցիկ է, վսեմ և պատուաբեր նոյն եկեղեցու ծխականների համար։

Դպրոցի գոյութիւնը պահպանվում է եկեղեցու և ժամաւորների կամաւոր տուրքերով՝ բաւական ծանր պայմաններում։ Որքան էլ այդ պայմանները ծանր են, որքան էլ եկեղեցու հոգաբարձութիւնը ճիգ և աշխատանք չի խնայում դպրոցի գոյութիւնը պահպանելու և հարիւրաւոր չքաւոր և անկարող երեխաներին հասցնելու բարոյական դաստիարակութիւն, այնու ամենայնիւ այն արդիւնքը, որ ցոյց է տալիս դպրոցը և նրա ամբողջ կազմը—թէ ուսուցչական և թէ հոգաբարձական—բարձրացնում է եկեղեցու անունը և պատիւ է բերում նոյն դպրոցի վարիչ մարմիններին, որ թև-թիկունք դարձած պատսպարում են հարիւրաւոր երեխաներ, որոնք զուրկ են սեփական միջոցներից՝ ուսում ստանալու։

Մեղրեցոց եկեղեցու չքաւոր դպրոցի համար հանգուցեալ Ալ. Մանթաշեանցի ժառանգները իրանց հօր կտակած գումարներից դեռ տարվայ սկզբին ուղարկել էին 1000 ր.։

*

ԲՈՒՍԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

—

Նոր-Բայազէտ, 20 յունիսի

Չը նայելով որ շրջ. տեղերի և «արան» (տաք) շրջանների խոտի և գարու հունձը սկսվել է, բայց մեր գաւառում բուսականութիւնը դեռ ևս մատղաշ դրութեան մէջ է գտնվում։ Բոյսի աճեցողութեանը գլխաւորապէս արգելք եղան կարկան ցրտերը և սառնամանիքները, որոնք տիրեցին մեզանում մարտի վերջերին և ապրիլի սկիզբներին, կանգնեցնելով ամբողջ բուսականութեան ծիլարձակումը։

Այժմ, երբ արդէն մտնենում ենք յուլիսին, երբ, ինչպէս վերևն ասացի, շատ տեղերի հունձն արդէն սկսվել է, մեզանում ընդհակառակն կարծես դեռ նոր է գարունը տիրում... Նայում էք հացաբոյսերին, նրանք մի թզաչափ բարձրութեամբ հասակ ունեն միայն, սակայն կանաչ-մախմուր դրութեան մէջ, որ կարօտ են խակապէս բնական խոնաւութեան՝ առատ անձրևի, բարեյաջող եղանակների և այլն։ Համեմատած խոտաբոյսը հացաբոյսերին, աւելի փարթամ դրութեան մէջ է դաշտային մասերի խոտաբոյսը, ուր գրեթէ անձրևները մինչև այժմ անպակաս են եղել և, չը նայած որ անձրևները մէջ ընդ մէջ տեղացել են նաև տափարակներում, ուր գլխաւորապէս տարածվում են ցանքերը, բայց՝ ինչպէս ժողովրդի ցանկութիւնն է՝ մի լիակատար անձրև չէ եկել ջրելու բուսականութիւնը, որը գրեթէ ծարաւի է մնացել և կարօտ առատ ոռոգման։

Ինչևիցէ, եթէ յուլիսին էլ մի երկու անգամ կարգին անձրևներ տեղան, մեր մատղաշ բուսականութիւնը կարող է դրսևորվել և էլ աւելի փարթամանալ և տարվայ բերքը բաւարար դրութեան մէջ լինել։ Սակայն ժողովուրդը ընդհանրապէս մի տեսակ յոռետես է դարձել. վերջին անարգասաւոր, ցաւոտ տարիների երկիւղից բռնված՝ մեծ տագնապի մէջ է։ Տնտեսական քայքայումը նրա աչքը այն աստիճան է վախեցրել, որ նա սկսում է իր գլուխը կորցնել, երբ բնութիւնը նրան չէ ժպտում և դիցուք մի քանի օր անձրև չէ տալիս, հետևապէս նա իր ամբողջ աշխատանքը վտանգված է համարում։

Օրինակ՝ 7—8 օրվայ երաշտից յետոյ ժողովուրդը յուսահատվել էր, և այդ առիթով Սևանի Սուրբ-Նշանը ման ածեցին գաւառում, որպէս զի Աստուծոյ սիրտը քաղցրանայ և անձրև տայ։ Ասենք Սևանն էլ ինքն իր կողմից առիթներ է որոնում տարվայ այս միջոցներին շրջեցնել իր «մասունքները» գաւառիս ժողովրդի մէջ, որպէսզի իր տարեկան հասոյթը մի որոշ չափով աւելացնի (մատաղացուներով, նուէրներով և աջահամբոյրներով և այլն), հակառակ դէպքում՝ վանքի միաբանութիւնը ձմեռը կարող է կիսաքաղց մնալ... Դա ի հարկէ նրա ուրիշ հարցն է, Սևանի տնտեսական դրութեան ապահովութիւնը։ Ապա մաքի և զարգացողութեան հարցը կամ կրթականդպրոցականը։ Այդտեղ ի հարկէ Սևանը մասնների արանքով է նայում և դեռ մի բան էլ դէպի աջ է գնում... ինչպէս գնաց անցեալ տարի և դպրոցի հիմնարկութեան խնդիրը տապալեց...

Բայց սա մեր նպատակից դուրս էր. մենք խօսում էինք բուսականութեան մասին։ Ինչ արած. կեանքի խնդիրներ են. չէ որ «խօսքը գալիս է խօսք է բաց անում», ինչպէս ժողովուրդն է ասում։ Սևանի կրթական հարցն էլ բուսականութիւնից ոչ-պակաս հարց է հայ հասարակութեան համար։

Այնու ամենայնիւ ամփոփելով մեր խօսքը բուսականութեան մասին, կասենք, որ առայժմ չէ կարելի հաստատ բան ասել բուսականութեան ապագայ արգասաւորութեան մասին, քանի որ մինչև հունձը մի ամսից աւելի ժամանակամիջոց կայ։ Այսպէս թէ այնպէս, եթէ առաջիկայ յուլիս ամսում մի որևէ բնական արհաւիրք չը պատահի, այն ժամանակ մեր բուսականութիւնը իր բաւարար արդիւնքը կը տայ։

Որսորդ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Յունիսի 23-ին, Թիֆլիսի նահանգապետի որոշման համաձայն, «Закавказье» թերթի խմբագիր Ի. Բաղրեէն տուգանված է 300 րուբլով կամ երկու ամսով բանտարկութեան է դատապարտվելու տուգանքը չը վճարելու դէպքում իր խմբագրած թերթում «Անդրկովկասեան կեղծպատրիոտներ—թշնամիներ ուղղափառ եկեղեցու» յօդուածը տպագրելուն համար։

◆ Այսօր, յունիսի 26-ին, երեկոյեան ժ. 8-ին, տեղի կունենայ քաղաքային ինքնավարութեան մէջ ծառայողների դրութեան բարւոքման համար միջոցներ մշակելու նպատակով ընտրված յատուկ մասնախմբի նիստը քաղաքային տան մէջ։

◆ Կովկասի ուսումնարանական շրջանի դպրոցների հոգաբարձու Ն. Ռուդոլֆը Բորժոմ մեկնեց յունիսի 24-ին այնտեղ ուսուցիչների համար բացված ժամանակաւոր դասընթացքները դիտելու նպատակով։

◆ Հեռաւոր-Արևելքում կատարած շրջագայութիւնից յետոյ Թիֆլիս վերադարձաւ օպերային երգիչ Ա. Կոստանեանը, որը Թիֆլիսից կը մեկնէ Շուշի։

◆ Թիֆլիսի բուսաբանական այգում շինված է ներկայիս մի խոշոր աւազան, որի մէջ այցելուն կը գտնէ Կովկասի ճահճային և ջրային բոյսերը։

◆ Առաջիկայ շաբաթ «Նոր ակումբում» կը տրվի սիմֆօնիական համերգ յայտնի երգչուհի Լուլու Կեառէրի մասնակցութեամբ։

◆ Թիֆլիսում լուր տարածվեց, որ վերջերս տեղի ունեցած նահանգական ազնուականութեան ընտրութիւնները պիտի բեկվեն կառավարութեան կողմից, մի շարք օրինական խախտումների պատճառով։ Ասում են նաև, որ Թիֆլիսի նահանգական ազնուականութեան նախկին պարագլուխ Գ. Բագրատիօն-Դաւիդովը, որը վերջին ընտրութիւններին նուազ քուէ ստացաւ, նոր ընտրութիւնների ժամանակ այլ ևս իր թեկնածութիւնը չի դնի։

◆ Հրաժարված իրաւաբան Գ. Կիպիբիայի փոխարէն իրաւաբանի պաշտօն է ստանձնել Ն. Օստրօգորսկին։

◆ Թիֆլիսի գաւառապետը միջնորդութիւն է յարուցել, որպէսզի Թիֆլիսի նահանգապետը հացի և մսի սակագին որոշէ ամառանոցային վայրերի համար, քանի որ տեղերի մսավաճառները և հացթուխները քմահաճ գներով են վաճառում հացն ու միսը։

◆ Յունիսի 22-ին Գօրի քաղաքում առաջին անգամ լոյս տեսաւ վրաց ամենօրեայ ժողովրդական «Գարթլի» լրագիրը, վրաց տաղանդաւոր բելլէտրիստ Եակօբ Էկալաձէ-Ցինցաձէի խմբագրութեամբ։

◆ Վրաց մէջ Գրագիտ. Տարածող Ընկերութիւնը Օզուրգէթի գաւառի Լիխաուրի գիւղում բանալու է Ընկերութեան ճիւղ։

◆ Ամառվայ ամիսների ընթացքում վրաց դերասան Վլ. Ալէքսի Մեսխիևը պարբերական ներկայացումներ է կազմակերպելու ռուսերէն լեզուով Մանգլիսում։

◆ Մ. Ծերեթելին, որ ապրում է Գերմանիայի Հայդելբէրգ քաղաքում, միտք է յղացել նոյն քաղաքի արևելագիտութեան սեմինարիային կից հիմնել վրացական բաժանմունք, եւրոպացիներին վրաց կեանքի, գրականութեան, պատմութեան և լեզուի հետ ծանօթացնելու մտադրութեամբ։ Այս գործը ի կատար ածելու համար Մ. Ծերեթելին դիմել է Վրաց մէջ Գրագիտ. Տարածող Ընկերութեան գլխաւոր վարչութեանը, խնդրելով այս գործի իրականացմանը նպաստել։

◆ Քութայիսի քաղաքային ինքնավարութիւնը ձեռնարկել է Պետական չորրորդ Դումայի ընտրողների ցուցակները կազմելու գործին։

◆ Յունիսի 22-ին, երեկոյեան, Թումանովսկայա փողոցում ձերբակալվեցին դասալիք զինուորներ Աբդիւլ Մուստաֆինը և Ադամ Շնուսկօն, որոնք կոմենդանտական վարչութիւն ուղարկվեցին։

◆ Յունիսի 24-ի գիշերը բանւորներ Սուբբօտինը և Կեսօվը արբած դրութեան մէջ, գիշերվայ 12 ժամից անց, ուզեցին Տեխնիչեսկայա փողոցից քաղաքային նաւով Կուրի ափից միւս ափն անցնել, սակայն մերժումն ստանալով նաւավար Գալուստեանից, սկսեցին ծեծել նրան։ Նաւավարի մերժումը պատճառաբանված էր նրանով, որ գիշերվայ ժամը 12-ից յետոյ արգիլված է մարդիկ անցկացնել, մանաւանդ արբածներին։ Ծեծվող Գալուստեանի աղաղակների վրա օգնութեան հասաւ դռնապան Աբովեանը, որը կամենալով զատել ծեծվողներին իրարից, միջամտեց, սակայն արբած Կեսօվը յարձակվեց Աբովեանի վրա ևս և սկսեց նրան ծեծել, ապա գցեց Կուր գետը խեղդելու նպատակով, սակայն Աբովեանը նաւից բռնելով կարողացաւ մի առ ժամանակ իրան պահել, մինչև որ ոստիկանները վրա հասնելով նրան ջրից ազատեցին, իսկ խռովարարներին ձերբակալեցին։

◆ Կօջօրից մեզ գրում են. «Ջով եղանակների պատճառով բաւական թւով սենեակներ դատարկ են. այդ պատճառով դեռ ևս ամառանոցը զուրկ է ուրախ տրամադրութիւնից։ Տեղիս հայոց ս. Կարապետ եկեղեցու երէցփոխանի՝ կոյս Հռիփսիմէ Թաշջեանի կարգադրութեամբ, ներկայ ամառային սեզոնի համար հրաւիրված է կրկին Բուղդան Բերինեանը քառաձայն խմբով, որ կերգէ առաջիկայ կիրակի օրը, յուլիսի 1-ին։ Պատարագի վերջը կը լինի մաղթանք ի պատիւ Նորին Վեհափառութիւն Գէորգ V Կաթողիկոսի օծման»։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Բագու, 20 յունիսի

«Մշակի» № 130-ում զետեղված էր Բագուից գրված մի թղթակցութիւն, ուր յօդուածագիրն «ընթերցողների ուշադրութեանն» էր ներկայացրել մի կարգ դէպքեր, որոնք այստեղի իրականութեան մէջ երբէք գոյութիւն չեն ունեցել։

Բանը նրանումն է, որ՝ վերջերս Բագուի մէջ մի սպանիչ ագիտացիա է սկսված «Մշակի» դէմ, իսկ գահիճ ագիտատորի դեր յանձն են առել «Հօրիզօնի» «ագենտները», որոնք լրագրավաճառների բերանով ամենին յայտնում են, թէ «Մշակը» դադարած է... լաւ «Հօրիզօն» կայ... և այլն։

Առանց գիտենալու, թէ նամակագիրն ում է նկատի ունեցել «ագէնտ» բառի տակ, և առանց մտնելու յօդուածի միւս կէտերի մանրամասնութեան մէջ, ես ուզում եմ ասել միայն այն, ինչ որ ինձ է պատկանում։

Ունենալով Բագւում լրագրական բիւրօ, միայն ես եմ ստանում տեղս սպառող՝ Թիֆլիսում՝ հրատարակվող թերթեր, հայ թէ օտար։ Քաղաքիս բոլոր լրագրավաճառներն ինձանից են վերցնում այդ թերթերը հատավաճառութեան համար։ Բացի ինձանից, այստեղ ուրիշ ագէնտ չը կայ, ինչպէս «Հօրիզօն», նոյնպէս և «Մշակ» ու միւս թերթերին։ Սրանով յայտնում եմ, որ մի բոպէ անգամ իմ մտքից չէ անցել այնպիսի ստոր, զզուելի դերի տակ մտնել, ինչպիսին ներկայացրել է Գարագաշ։ Այստեղ չը կայ այդ կեղտոտ ուղղութեամբ աշխատող ո և է ագէնտուրա։

Ջը գիտեմ ինչու «Մշակի» թղթակիցը իր կոչմանը վայել ու անհրաժեշտ պարտաւորութեամբ չէ կատարել այդ հարցի ուսումնասիրութիւնը։

Իրականութիւնը այս է։

Ամսիս սկզբից ես չեմ ստացել «Մշակը», (խմբագրութեան յայտնի մի պատճառով) հետևաբար ինձ մօտ յաճախող լրագրավաճառները չեն ունեցել այդ թերթը՝ վաճառելու համար. ամեն անգամ «Մշակ» հարցնողներին՝ «չենք ստանում, չը կայ» պատասխանելով։ Շատ-շատերը դիմել են բիւրօ ինձանից բացատրութիւն պահանջել, թէ ինչու չենք ստանում։ Ոչ մի տեղ, ոչ մի ժամանակ չէ ասված, որ «Մշակը» դադարած է։ Մանաւանդ անընական է դա կապել ցրիչների հետ, որոնց ամբողջ հասկացողութիւնը կոպէկ աշխատելն է։

Որ լրագրավաճառները չեն ցանկանայ իրանց դիմողներին ասել, թէ «Մշակը» դադարած է, այդ բանը հէնց ինքը յօդուածագիրն է հաստատում. «Ցրիչի համար նշանակութիւն չունի այս կամ այն թերթը վաճառել. նրա նպատակն է նախ կոպէկներ ձեռք բերել»—գրում է նա։

Որ «Մշակը» զանազան փողոցային միջոցներով իր ընթերցողների ձեռքից խլել չի լինի, դրանումն էլ համոզված է Գարագաշ։ Սակայն, այնու ամենայնիւ, նրան հաճելի է եղել ստեղծել մի ինչ-որ «բլօկի» պատմութիւն, և մի առանձին բաւականութեամբ հրապարակ նետել «ագէնտների» հարց. կարծէք միայն, որ առիթ ունենայ նիզակներ ճօճել վերջինների վրա։

Այժմ ինձ մնում է խնդրել Գարագաշից յայտնելու՝ ովքեր են իր մատնանշած «ագէնտները», որոնք այնքան մօտիկ յարաբերութիւն ունեն լրագրավաճառների հետ, որ ցանկացած դէպքում «բլօկ» կազմելով, կարող են իրանց ստոր նպատակները թելադրել նրանց։

Մարգար Օհանջանեան

—

Դիլիջան, 24 յունիսի

Կարդալով «Մշակի» № 132-ում հանգուցեալ բարեգործ Ց. Խուդադեանի այրի Մարիամ Խուդադեանի մահվան բօթը՝ ցնցվեցինք ամբողջ մարմնով և մի բոպէ չը հաւատացինք, թէ այն կինը, որ մեզ հետ երկար տարիներ ապրել էր, այժմ չը կայ... մեռել է...

Մենք՝ հանգուցեալի սանուհիներս, սրտի անհուն կսկիծով ցաւակցութիւն ենք յայտնում և խոնարհվում նրա թարմ աճիւնի առաջ լի երախտագիտութեան զգացմունքներով։ Նրա հոգու հանգստեան համար՝ տեղումս մատուցինք պատարագ, ուր երգեց մեր խումբը և պատարագից յետոյ կատարվեց հոգեհանգիստ։

Հանգիստ ոսկորներիդ, սիրելի մայրիկ...

Կ. Հ. Բ. Ընկ. Խուդադեան Որբանոցի
Սանուհիներ

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Զօրախաղեր կազմակերպելու պատրւակով Կ. Պօլսի շրջակայքում ներկայումս կենտրոնացված են մօտ 40,000 զօրքեր, գլխաւորապէս Անատոլուի շրջանից։

◆ Թիւրքական ցենզուրայի խստութիւնների պատճառով Թիւրք մամուլը՝ Մօնաստիրի շրջանում կատարված զինուորական ըմբոստութիւնների և Թիւրքիայում տեղի ունեցող խլրտումների առիթով, դատապարտված է կատարեալ լռութեան, այնպէս որ նրա հաղորդած տեղեկութիւնները այս ամենի մասին՝ բղխում են պաշտօնական շրջաններից։ Թիւրք մամուլից աւելի վատ վիճակի մէջ է գտնվում նաև Թիւրքահայ մամուլը, առանց ուղղութիւնների խտրութեան։ Դեռ վերջերս միայն զինուորական ատեանի կարգադրութեամբ դադարեցվեց «Նոր Աշխարհ» օրաթերթը երիտասարդ-Թիւրք կառավարութեան գործելակերպն ու ուղղութիւնը քննած լինելու համար։ Յիշեալ թերթի խմբագիրը ենթարկված է զինուորական ատեանի պատասխանատուութեան։

◆ Գերմանական թերթերից մէկն ասում է, որ Մարօկկօյի հարցի պատճառով կարող է նոր միջադէպ ծագել Գերմանիայի և Ֆրանսիայի միջև։

◆ Լրագիրները հաղորդում են, որ Վանի վիլայէթում քիւրդերը փախցրել են տ. Օրբելին, որը Յովսէփ Օրբելիի ամուսինն է, ազգով ռուս, Պետերբուրգից։ Յ. Օրբելին Վանի վիլայէթն ու առհասարակ Թիւրքիա է ուղարկված Գիտութեանց Կայսերական ճեմարանի կողմից հայոց լեզուի բարբառները ուսումնասիրելու նպատակով, որպէսզի ապագայում քննութիւն տալով պրոֆեսորական ամբիոն ստանայ Պետերբուրգի համալսարանում։ Յ. Օրբելին Թիֆլիսեցի է և աշակերտել է ակադեմիկոս պրօֆ. Ն. Մարրին։

◆ Վերջնականապէս պարզվել է, որ Պետական չորրորդ Դուման կը հրաւիրվի ներկայ տարվայ նոյեմբ. 12 ին։

◆ Սինօդի պրօկուրոր Սաբլէրը ճգնում է առանձին կուսակցութիւն ստեղծել հոգևորականներից Պետական չորրորդ Դումայում, որի վրա և կը յենվի ռուսաց սինօդը իր մտադրութիւնները անցկացնելու համար։

◆ Բուլգարիայի արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ տեղեկութիւն է ստացվել, որ պետութեան քաղաքական ազդեցիկ կուսակցութիւններից մէկը որոշել է արծարծել և քարոզել Թիւրքիայի դէմ անյապաղ պատերազմ յայտարարելու միտքը։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.
23 յունիսի

ՏՕԿԻՕ։ Մամուլը կուրծք է ծեծում բրնձի անսովոր թանգութեան պատճառով։ Միմիայն նաւատորմի և զօրքի բիւջէում թանգութիւնը 4 միլիօնի տարբերութիւն է առնում։

ՆՕՎՕՉԵՐԿԱՍԿ։ Խարկովի անասնաբուժական ինստիտուտի պրօֆ. Գօրդվինսկին առաջին փորձերն է անում բուժելու կենդանիների «դաբաղ» հիւանդութիւնը 606-ով։ Երլիխը շատ հետաքրքրվում է բժշկութեան հետևանքներով։

ՌԵՎԷԼ։ Եկաւ ծովային մինիստրը։

ԼԱՅՊՑԻԳ։ Օդագնաց Շիրմէյստէր 4 մարդու հետ կատարեց 33 բոպէում 42 վերստ թռիչք և այդպիսով յաղթեց համաշխարհային մրցակէտը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎԱՐԱԿԻՉ ԵՒ ԷՊԻԴԵՄԻԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ (օրինակ՝ խոլերայից, տիֆից, ծաղկից, քութէշից, կարմրուկից, սիֆիլիսից, քօսից) կարելի է պաշտպանվել, ինչպէս ապացուցված է, ամենախիստ մաքրութիւն պահպանելով։ Հարկաւոր է, գոնէ, ուտելուց առաջ ոչ միայն լուանալ ձեռքերը, այլ և նրանց ախտահանել։

Այդ նպատակի համար առանձնապէս յարմարագոյն միջոցն է, որ նշանակված է վարակիչ հիւանդութիւնների դէմ կռւելու համար, «№ 4711 ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՍԱՊՈՆԸ»։

Գործադրութեան իսկական եղանակը (ռուսերէն և գերմաներէն լեզուներով) կցված է իւրաքանչիւր կտորին։

Առանձնապէս առաջարկվում են՝ «№ 4711 Կարբօլեան Սապօնը» (պիտանի է նաև հիւանդների սպիտակեղէնների լուացումի ժամանակ), «№ 4711 Դէգտեար Սապօնը» և «№ 4711 Սուլէմային Սապօնը»։

«№ 4711 Բժշկական Սապօնը» կարելի է ստանալ բոլոր դեղատներում, դեղավաճառ և պարֆիւմէրիային խանութներում, իւրաքանչիւր կտորը 10 կոպէկից սկսած։

Գնելու ժամանակ պէտք է ուշադրութիւն դարձնել, որպէսզի իւրաքանչիւր կտորի վրա լինի «№ 4711»։ Միայն նա է տալիս գարանտիա սապօնի լաւ յատկութեան համար։

(6, 26, 16) (M. 184001) 4—3

ՎԱՐՁՈՎ ՏՐՎՈՒՄ Է
ՄԻ ՍԵՆԵԱԿ
կարելի է և կարասեղէնով ու ճաշով։
Հասցէն՝ Սբաս-Սբադսկի հրապարակ, 3-րդ տուպիկ, № 7, բնակարան Տէր-Եսայեանի։
(օ. մ.) 471. 2—1

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
«606»-Ի ՆԵՐՍՐՍԿՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1—2 ժ. Ներքին և երեխայոց հիւ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Ց. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.։
Գ. Ց. ԳՈՒՐԳԷՆՕՎ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ԱՄԲՐՈՒՄՕՎԱ-ՄԵԼԻՔԵԱՆ — 1—2 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
1. 0—59

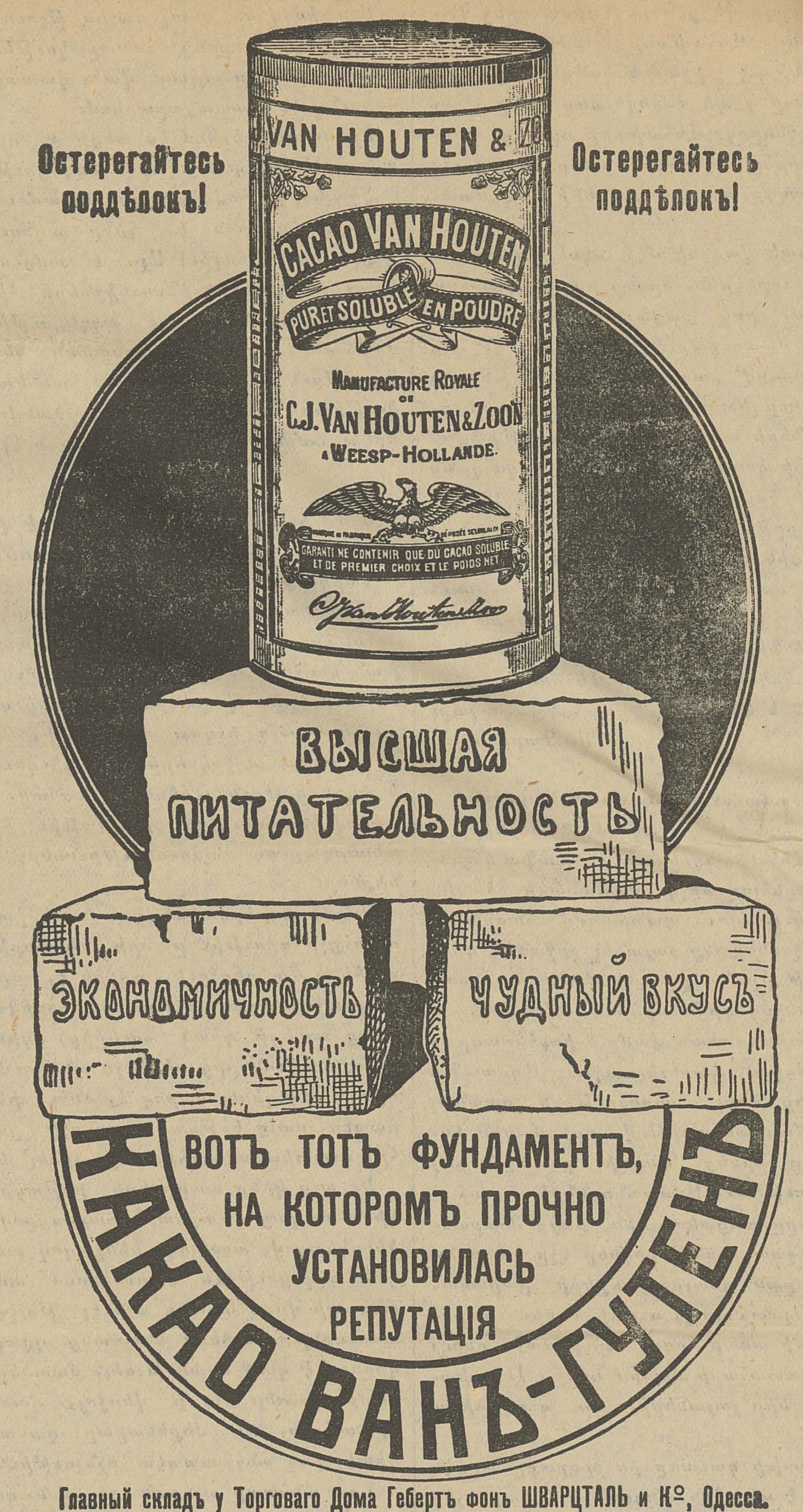

(M. 466903) 2—2 (ղոն. 26)

Главный складъ у Торговаго Дома Гебертъ фонъ ШВАРЦТАЛЬ и К°, Одесса.

ԳԱՆՁԱԿԻ ս. Լուսաւորիչ եկեղեցու ծխ. դպրոցի համար
հարկաւոր է
ԱԻՍԱԳ-ՈՒՍՈՒՑԻՉ
Ցանկալի է, որ աւագ-ուսուցիչը լինի փորձված և ճեմարանաւարտ։ Պայմանների մասին դիմել հոգաբարձութեան անդամ Լեւոն Տէր-Յովսէփեանցին, հետևեալ հասցէով.
Уроч. Аджинендъ, (Елисаветпольской губ. (Губернское Правленіе. Старшему дѣлопрозводителю Левону Григорьевичу Теръ.-Осипову.
Անդամք հոգաբարձութեան՝
Լ. Տէր-Յովսէփեան, Գ. Կակալեանց
(օ.մ.) 453. 3—3

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՖԷԼԴՇԷՐ
Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ
Семеновская ул., № 9. Ժամը 3—4-ը։

Ա. ԵՍԱՅԵԱՆԻ
ԳԱՂՏՆԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ
ԲԺՇԿԱՐԱՆ
բազմաթիւ խորհուրդներով, բէցէպտներով և նկարներով. գինը 50 կոպ. ճանապարհածախսը 15 կ. մարկաներով։ Բժշկարանը պահանջողներին ՁՐԻ, իբրև պրեմիա, միաժամանակ կուղարկվի նոր լոյս տեսած ծիծաղաշարժ վօդեվիլ՝ «ԿՆԻԿԱՐՄԱՅԻ ՃԱԼՎԱՐԸ» (առանձին՝ գինն է 20 կոպ.)։
Դիմել՝ Тифлисъ, Семеновская ул. № 9. Артемію Есаянцу.
(և.հ.կ.) 287. 50—24

Ղարաբաղի Հայոց Հոգևոր Թեմական Դպրոցի
համար հարկաւոր են ռուսաց լեզուի, ռուսաց պատմութեան և Ռուսաստանի աշխարհագրութեան **ԵՐԿՈՒ ՈՒՍՈՒՑԻՉ**
համալսարանաւարտ կամ ինստիտուտաւարտ։ Ցանկացողները պէտք է իրանց պայմաններն առաջարկեն Դպրոցիս հոգաբարձութեան հետևեալ հասցէով. Шуша, Попечительству Армянской Духовной Семинаріи.
ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
(օ.մ.) 469. 6—1

„ՄՇԱԿԻ" ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ
Վաճառվում են հետեւեալ հրատարակութիւններից

1) ԳՐ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ, հատոր I . . . գ. 1 ր. —
2) ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ, Վրձինի, I և II հատորներ . . . 1 ր. 50
3) ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐԿՈՒ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ, Շահրիարի . . . — 50 կ.
4) ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՊՈՒԿ Քամալեանց Ս-ի. . . — 50 կ.
5) ՋՀՈՒԴ-ՔՈՒՇԱՆ, վէպ Պարսկաստանի կեանքից, Շահրիարի . . 1 ր. — կ.
6) ՄԻ ԱՄԻՍ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ, Հ. Առաքելեանի . . . — 40 կ.
7) ԻՆՆՍՈՒՆ ԵՐԵՔԸ, մեծ վէպ Վ. Հիւգօյի, թարգմ. Արշակ Սաֆարեանի 1 ր. 50 կ.
8) ՀԱՅՐԵՆԱԶՈՒՐԿ, Ե. Սպիրիի, թարգմ. գերմ. Իս. Ցարութիւնեանի, — 50 կ.
9) ՈՒՐԱՆԻԱ, աստղագիտական վէպ Կամիլ Ֆլամարիօնի. Թ. Հ. Առաքելեանի 1 ր. 50 կ.
10) ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, Լէօի, հատոր I, երկրորդ տպ. . . 1 ր. 20 կ.
11) ԴԷՊԻ ԱՐԱՐԱՏ, Արշ. Մխիթարեանի . . . — 40 կ.
12) ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂԸ, վէպ Հանրի Բօրդօյի, թարգմ. Հ. Առաքելեանի . — 60 կ.
13) ՏՆԱՅԻՆ ԲԺՇԿԱՐԱՆ, բժշկպ. Գ. Բաբեանի
I հատոր, Բնախօսութիւն եւ անդամազննութիւն . . . 1 ր. —
II » Հիւանդութիւններ (վարակիչ, ներքին, կաշուի), դեղարան, բառարան . . . 1 ր. 60 կ.
14) ՁԵՌՆԱՐԿ տրամաբանութեան, հոգեբանութեան, բանահիւսութեան, Հ. Առաքելեանի . . . — 50 կ.
15) ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՆԵՑՈՒԿՆԵՐԸ, Հ. Իբսէնի, թարգմ. Լ. Բաբայեանի — 50 կ.
16) ՔՍԱՆ ՎԷՊԻԿՆԵՐ, Գի դը Մօպասանի, թարգմ. Հ. Առաքելեանի . 1 ր. —
17) ՆՈՐ ԿԵԱՆՔԻ ՇԵՄՔՈՒՄ, դրամ. էտիւդ գաւառ. կեանքից, Ա. Ք.-ի — 40 կ.
18) ՆՇԱՆՎԱԾՆԵՐ, պիէս 3 գործ., Ալ. Աբէլեանի . . . — 60 կ.
19) ԷԴՄՕՆՏ, ողբերգ. 5 գործ. Վ. Գ. Գէօթէի, թարգմ. Հմ. Մաժինեանի — 50 կ.
20) ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, Լ. Ն. Տօլստօյի, թարգմ. Սուրխաթեանի . — 30 կ.
21) ԿՕՆՖՈՒՑԻՈՍ (Չինական իմաստունը), Լ. Ն. Տօլստօյի խմբագրութեամբ կազմեց Ա. Բուլանժէ, թարգմ. Սուրխաթեանի . . . — 5 կ.
22) ԱՍԱՑՈՒԱԾՔՆԵՐ ՄԱՀՕՄԷԴԻ, ընտրված Լ. Տօլստօյի, թ. Լ. Դանիէլեանի — 5 կ.
23) ՔՈՅՐԵՐԸ, Լ. Տօլստօյի, թարգմ. Լ. Դանիէլեանի . . . — 10 կ.
24) ԻՆՉՈ՞Վ ԵՆ ԿԵՆԴԱՆԻ ՄԱՐԴԻԿ, Լ. Տօլստօյի, թարգմ. Լ. Դանիէլեանի —
25) ՇԷՔՍՊԻՐ ԵՒ ԻՐ «ՀԱՄԼԷՏ» ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ԱՂԲԻՒՐՆ ՈՒ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ, Պետրոս Ադամեանի . . . 1 ր. — — 40 կ.
26) ՑՈՒՇԱՐՁԱՆ ողբացեալ Արփիար Արփիարեանի . . . — 20 կ.
27) ՄԻ ՀՆՁԻՒՆԻՆ ՄԻ ԳԻՐ (վեվագրութիւն), Ստ. Մալխասեանցի . — 35 կ.
28) ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՅ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐ, Մուշեղ եպիսկոպոսի — 15 կ.
29) ՃՈՐՏԵՐԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ, նկարներով . . — 15 կ.
30) ԱՆԳԼԻԱՅԻ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ, թարգմ. Մ.-ի — 25 կ.
31) ՃԱՊՕՆԻԱ կամ ծագող Արեգակի երկիրը, Գ. Ի. Շրէյդէրի . . — 30 կ.
32) ՄԻԼՏՕՆԻ ԿԵԱՆՔԸ եւ գրական գործունէութիւնը, Հ. Առաքելեանի . — 25 կ.
33) ԳԱԼԻԼԷՅԻ ԿԵԱՆՔԸ եւ գիտական գործունէութիւնը, Հ. Առաքելեանի — 80 կ.
34) ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՀՐԱՀԱՆԳ ՀԱՆՐԱՊԱՐՏՈՒՑ, Մակ. եպ. Բարխուդարեանի —

Վերոյիշեալ 35 կտոր գրքերը, որոնց ընդհանուր արժէքն է 20 ր. 62 կ., վաճառվում են հետևեալ պայմաններով։

Նրանք, որոնք կը դիմեն մեզ՝ պահանջելով վերոյիշեալ գրքերից 5 րուբլուց բարձր գումարի՝ կը ստանան 25% զեղչ։ 10 ր. բարձր գումարի պատուէր տուողներն ստանում են 30% զեղչ։

«Մշակի» բաժանորդներից նրանք, որոնք վերոյիշեալ բոլոր գրքերից մի-մի օրինակ կը պահանջեն, կը ստանան 40% զեղչ։

ՃԱՆԱՊԱՐՀԱԾԱԽՍԸ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱ։ 50—32

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.